

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o kraj. niższych szkołach rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, tudzież o kraj. szkole uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

WYSOKI SEJMIE!

W ostatnich dwóch sprawozdaniach o niższych szkołach rolniczych, przedłożonych Wysokiemu Sejmowi pod l. 795/94 i 67/95 łączył Wydział kraj. rzecz o szkołach już istniejących ze sprawą szkół, których utworzenie było zamierzonym w bliższej lub dalszej przyszłości. Obecnie jednak, gdy sprawa założenia nowych szkół rolniczych postąpiła o tyle, iż będzie można przystąpić do otwarcia jednej z nich z przyszłym rokiem szkolnym, z drugiej w r. 1897 uważał Wydział krajowy za wskazane, zdać Wysokiemu Sejmowi oddzielnie relację o czynnościach, odnoszących się do istniejących, a oddzielnie o czynnościach przygotowawczych, zmierzających do wprowadzenia w życie nowych szkół. Że zaś uchwały Wysokiego Sejmu, powzięte w dniu 9. lutego 1895 na podstawie sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego, odnoszą się tylko do szkół, które mają powstać, przeto nie przytaczamy ich tutaj na wstępie niniejszego sprawozdania, gdyż w niem przedstawiamy tylko czynności nasze odnoszące się do niższych szkół rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach i do szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

I. Szkoła w Horodence.

W szkole tej, której zadaniem jest kształcenie zdolnych i umiętnych wykonawców i pomocników w większych gospodarstwach rolnych, trzymano się ściśle wytkniętego kierunku, o czym się Wydział krajowy kilkakrotnie w ciągu roku przekonywał za pomocą lustracyj, przez swego delegata tak w czasie trwania roku szkolnego jak i w porze egzaminów, których wyniki świadczą korzystnie i o pracy pp. nauczycieli i o dążeniu, żeby ta praca przyniosła owoce. Delegatem swoim do tego egzaminu jak również do egzaminów w szkołach w Jagielnicy i Kobiernicach zamianował Wydział krajowy członka sekcyi stałej kraj. komisji dla spraw rolniczych p. Tadeusza Langiego, który wraz z szefem dep. II. T. Romanowiczem szkoły te zwiedził i w egzaminach uczestniczył.

Z 9 uczniów trzeciego roku, którzy szkołę w roku szkolnym 1894/5 ukończyli i zdali główny egzamin końcowy, ośmiu otrzymało za pośrednictwem Dyrekcyi umieszczenie jako pisarze gospodarscy w większych majątkach ziemskich, jednego zaś, mianowicie Jana Majeranowskiego, zatrzymała Dyrekcyja w szkole w charakterze praktykanta (podinstruktora) jako następcę dotychczasowego praktykanta Skoczylasa, który z dniem 1. października 1895, powołany został do służby wojskowej. Znamiennym objawem świadczącym o opinii, jakiej szkoła w kraju zażywa, jest fakt, że ilość zgłoszeń o ukończonych uczniach przewyższa w trójnasób liczbę wychodzących ze szkoły.

Skład grona nauczycielskiego uległ nieznacznej zmianie w ciągu ubiegłego roku. W zeszłorocznym swym sprawozdaniu nadmienił Wydział krajowy, że przydzielił nauczyciela fachowego szkoły Gródeckiej p. Władysława Szybińskiego do szkoły w Horodence z powodu, że utworzony tam przez Radę szkolną ze zezwoleniem Wydziału krajowego, kurs rolniczy dla nauczycieli szkół ludowych tak absorbuje fachowych nauczycieli szkoły Horodeńskiej, iż ci nie są w stanie podołać swym obowiązkom. P. Szybiński był jednak czynnym w Horodence tylko do końca czerwca, gdyż w tym czasie powołany został na kierownika polskiej szkoły rolniczej zimowej na Szląsku. Ubytek przez to spowodowany zastąpił Wydział krajowy w ten sposób, że na razie przeznaczył tam p. Klimkiewicza, którego kształcił był kosztem fund. kraj. na nauczyciela w niższych szkołach rolniczych. A że pan Klimkiewicz, posiadający już dostateczną wiedzę teoretyczną i praktyczną, nie miał jeszcze możności nabycia nauczycielskiej rutyny, przeto nadarzyła się w tym wypadku dobra sposobność, aby mu to ułatwić pod okiem wytrawnych nauczycieli a bez poruczenia od razu samodzielnego pełnienia nauczycielskich obowiązków. W ten sposób może p. Klimkiewicz wdrażając się z wolna w obowiązki nauczycielskie wyrobić się zarazem na cenną siłę, którą będzie można potem zużytkować w jednej z powstających szkół.

O zmianie w osobie praktykanta nadmieniliśmy już wyżej. Miejsce katechety obrz. łać. po ks. Antonim Rokoszu zajął ks. Andrzej Kosztyła, koöporator miejscowej parafii.

W bieżącym roku mianowicie 15. sierpnia 1895 skończył się pierwszy jednoroczny kurs rolniczy dla nauczycieli szkół ludowych, urządzony za zgodą Wydziału krajowego przez Radę szkolną w szkole Horodeńskiej. Nie wchodząc bliżej w określenie celu takiego kursu i nie zapuszczając się w omówienie planu naukowego, na tym kursie obowiązującego, gdyż to niewątpliwie uczyni Rada szkolna krajowa w swym sprawozdaniu, Wydział krajowy nadmienia tylko, że szczegółowy plan nauk opracował kierownik szkoły Horodeńskiej p. Roman Bastgen i że plan ten Wydział krajowy zatwierdził poruczając zarazem p. Bastgenowi kierownictwo kursu. Naukę teoretyczną, której udzielali nauczyciele szkoły Horodeńskiej a nadto czasowo krajowy weterynarz p. Teofil Sochamewicz z zakresu anatomii i fizjologii zwierząt i weterynaryi i również czasowo p. Przemysław Cholewa, nauczyciel fachowy szkoły Kobiernickiej, z mleczarstwa, rozdzielono w ten sposób, że wykłady trwały przez cały rok po dwie godziny dziennie, t. j. od 11—12 i od 4—5, względnie od 5—6. Chodziło bowiem o to, aby przedewszystkiem nauka na kursie nie kollidowała z nauką, udzielaną uczniom szkolnym, a powtóre, aby frekwentantom kursu umożliwić hospitowanie lekcyj dla przyswojenia sobie metody, stosowanej w szkole Horodeńskiej. Praktyka gospodarska, która głównie zmierzała do wyuczenia wykonywania najważniejszych prac gospodarskich narzędziami ręcznymi i zaprzężnymi w zakresie gospodarstw włościańskich i do doprowadzenia w nich do doskonałości, niezbędnej dla tych, którzy mają potem sami działać jako nauczający, praktyka ta odbywała się na dwumorgowym gruncie, położonym w sąsiedztwie szkoły, a bezinteresownie ofiarowanym na ten użytek przez br. Romaszkaną. O ile zaś tego zachodziła potrzeba, odbywano także ćwiczenia na polu szkolnym i na polach, należących do dóbr Horodeńskich.

Na odbycie tego całorocznego kursu przeznaczyła Rada szkolna 10 nauczycieli szkół ludowych, przeważnie kierowników szkół, a nadto jednego na przeciąg trzech miesięcy dla przyswojenia sobie metody w udzielaniu nauki gospodarstwa wiejskiego. Z bieżącym rokiem szkolnym 1895/6 rozpoczął się nowy kurs jednoroczny. O jego przebiegu i zmianach w przeprowadzeniu, gdyby jakie zaszczyły, zda Wydział krajowy sprawę w przyszłorocznym sprawozdaniu.

Kończąc rzecz o kursie rolniczym i szkole Horodeńskiej nadmienia jeszcze Wydział krajowy, że Ministerstwo wyznań i oświecenia mianowało p. Bastgena członkiem lwowskiej komisji egzaminacyjnej dla nauczycieli szkół ludowych i wydzielonych z działu nauki gospodarstwa wiejskiego i że pierwszy egzamin, w którym Bastgen uczestniczył, odbył się 24. i 25. września 1895 z frekwentantami kursu rolniczego. Wydział krajowy zaś oceniając zasługi p. Bastgena, położone w ciągu dziesięcioletniej służby około rozwoju szkoły, powierzonej jego kierownictwu, przyznał mu dekretem z dnia 5. czerwca b. r. l. 34149 dodatek osobisty w kwocie 200 zł. w. a.

I. Szkoła w Jagielnicy.

Szkoła ta ma odmienny cel od szkoły Horodeńskiej i szkoły Dublańskiej. Jej bowiem zadaniem jest kształcić przede wszystkim synów włościańskich na zdolnych i praktycznych gospodarzy, którzyby mogli w przyszłości, kiedy już na ojcowiznie osiedlą, zużytkować praktyczne wiadomości gospodarcze w szkole nabyte, a zarazem oddziaływać swym przykładem na podniesienie się gospodarstw u sąsiadów. To też przy przyjęciu zwraca się głównie uwagę na to, aby kandydaci pochodzili z tej klasy społecznej w interesie której głównie szkołę tę założono, a że tak jest, dowodem tego fakt, iż na 27 uczniów, którzy w ubiegłym roku szkolnym uczęszczał do szkoły jagielnickiej, było 23 synów włościańskich.

Mała stosunkowo ilość uczniów tej szkoły w porównaniu z frekwencją w innych niższych szkołach rolniczych pochodzi z zdaniem Wydziału krajowego ztąd, że zamożniejsi włościanie wschodniej Galicyi nie odczuwają jeszcze w całej pełni potrzeby kształcenia swych przyszłych spadkobierców w zawodzie rolniczym. Wydział krajowy nie wątpi jednak, że za pośrednictwem Rad powiatowych, okręgowych Towarzystw rolniczych i Kółek rolniczych, powiedzie się z czasem uchylić dzisiaj apatję i że wymienione organa lokalne, zwłaszcza zaś ostatnie dołożą ze swojej strony starania, aby w gronie swych członków propagować potrzebę zawodowego kształcenia się w szkole, która nie ogranicza się tylko na wyuczeniu racjonalnej gospodarki, ale także wychowuje i umoralnia młodzież sobie powierzona.

Z ukończonych uczniów mało stosunkowo wraca na ojcowski zagon, a przyczyną tego jest zdaniem Wydziału krajowego to, że w chwili, kiedy chłopiec oddany do Jagielnickiej szkoły kończy ją po trzechletnim pobycie i miałby wrócić pod rodzinną strzechę, w przeważnych wypadkach ojciec jego jest jeszcze w pełni sił i nie myśli wcale zdawać na syna prowadzenie gospodarki, a sam siedzieć bezczynnie, nieradby też mieć przy sobie współtowarzysza pracy, z którego poglądami nie raz zapewne nie mógłby się pogodzić. Skutkiem tego syn niechęć być w domu ciężarem idzie w charakterze pisarza, nieradko ekonoma do służby, którą łatwo znajduje, bo szkoły Horodeńska i Dublańska, przeznaczone do kształcenia niższego personelu gospodarskiego, nie mogą wydać dostatecznej ku temu ilości uczniów.

Przechodząc do omówienia czynności, odnoszących się do wewnętrznych spraw tej szkoły, Wydział krajowy nadmienia, że w ciągu ubiegłego roku nie zaszła żadna zmiana w składzie grona nauczycielskiego. Nie uległ też zmianie ani rozkład nauk, ani ich szczegółowy program, który przed dwoma laty ustalony najzupełniej odpowiada celowi. Fakt ten stwierdził Wydział krajowy w czasie lustracji szkoły, odbytej w porze egzaminów. Z szczerem uznaniem podnieść tu należy bardzo korzystne wyniki z gospodarstwa rolnego, które w całym szeregu lat daje stosunkowo bardzo dobre dochody i jest prawdziwie wzorem dla okolicznych mniejszych gospodarzy. Z tego powodu Wydział krajowy pragnąc od szczególnie i nagrodzić pożyteczną działalność kierownika szkoły p. A. Świeżawskiego, przyznał mu osobisty dodatek o rocznych 200 zł.

Wydział krajowy stwierdził przez swych delegatów, że główny budynek szkolny potrzebuje koniecznie naprawy i rekonstrukcyi i że trzeba również niezwłocznie przystąpić do naprawy i uzupełnienia budynków gospodarskich. By mieć dokładny przegląd, które z tych budynków trzeba natychmiast przebudować i jakiego to będzie wymagało nakładu, wysłał tam Wydział krajowy profesora budownictwa w szkole Czernichowskiej p. Konrada Kuhla, posiadającego w tego rodzaju robotach pewne doświadczenie, dla zbadania przy współudziale członka kuratoryi p. Noëla i kierownika zakładu p. Świeżawskiego stanu zabudowań, i wypracowania planu rekonstrukcyi, względnie przebudowań, tudzież sporządzenia kosztorysu zaprojektowanych robót. Po uchyleniu z projektu p. Kuhla mniej nagłych robót i zaprowadzeniu licznych oszczędności, okazało się jednak, że konieczne adaptacje w budynku szkolnym, przeniesienie stajni, założenie odpowiedniej gnojarni i postawienie drewnutni, stelmacharni i mleczarni kosztować będzie 3600 zł. Kwotę tę wstawił Wydział krajowy do preliminarza wydatków tej szkoły na rok 1896 w rubr. II. poz. 9 a, obecnie zaś przedkłada Wys. Sejmowi

do uchwały umieszczony na końcu niniejszego sprawozdania wniosk *ad II*, w którym prosi o upoważnienie do wykonania tych robót.

III. Szkoła w Kobiernicach.

Szkoła ta ma ten sam cel wytknięty, co i niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy. Uczniów ma więcej i wszyscy prawie są synami włościan z okolicznych powiatów i z sąsiedniego Szląska. W ubiegłym roku szkolnym było ich ogółem 33, z tych 31 synów włościan, 2 zaś niższej służby lasowej. Procent wracających na własny zagon jest nieco większy niż w Jagielnicy i wzmaga się z każdym rokiem. Kiedy bowiem w r. 1892 z 12 uczniów kończących szkołę tylko 1 wrócił na gospodarstwo do domu t. j. 8%, a w r. 1893 z 13 już 3 t. j. 23% to w roku 1894 na 9 wróciło do domów 3 t. j. 33%. Szkoła podobnie jak i Jagielnicka, oparta jest o własne gospodarstwo, prowadzone na 50 morgach zadzierżawionych od p. Hermana Czecha za rocznym czynszem 808 zł. w której to kwocie mieści się także czynsz z jednego budynku i procent od ruchomego inwentarza martwego, jakiego właściciel temu gospodarstwu dostarczył.

Skład personalu nauczycielskiego w ciągu ubiegłego roku szkolnego uległ znów znacznym zmianom. Mianowany prowizorycznie fachowym nauczycielem p. Hajdukiewicz ustąpił po klikumiesięcznej zaledwie służbie, gdyż stan zdrowia uniemożliwił mu dalszy pobyt w podmokłej okolicy Kobiernic. Aż do czasu zamianowania stypendysty a przedtem bardzo dobrego instruktora tej szkoły p. Przemysława Cholewy, fachowym nauczycielem, co nastąpiło dekretem z 17. lipca 1895 l. 46525 po złożeniu przez p. Cholewę egzaminu kwalifikacyjnego, pełnili kolejno te obowiązki: wędrowny nauczyciel rolnictwa p. Mielecki i krajowy nauczyciel weterynaryi p. Sochaniewicz. Oprócz fachowego nauczyciela brakowało także instruktora. Funkcyo tę pełnił wprawdzie tymczasowo p. Kawecki, gdy jednak wkrótce wysłanym został jako stypendysta celem dalszego kształcenia się na nauczyciela szkół rolniczych, Wydział krajowy porucił nauczycielowi Cholewie chwilowo także pełnienie obowiązków instruktora aż do czasu obsadzenia tej posady. Dekretem z dnia 4. listopada 1895 przeznaczył Wydział krajowy instruktora z Jagielnicy p. Świątańskiego do Kobiernic, przeznaczając równocześnie do Jagielnicy na instruktora p. Tadeusza Cholewę, który jako brat nauczyciela nie mógł być mianowany do tej samej szkoły. Ukończył on w r. 1888 z dobrym postępem szkołę Czernichowską a po odbyciu praktyki w większych majątkach, ostatnie trzy lata spędził u ojca, pomagając mu w jego stumorgowem gospodarstwie na Szląsku.

Tym sposobem rozpoczął się nowy rok szkolny w Kobiernicach o tyle pomyślniej, że wszystkie posady po całorocznych zastępstwach zostały obsadzone.

Nieodpowiedni rozkład ubikacyj w budynku szkolnym i dotkliwy brak pomieszczeń dla nauczycieli spowodowały Wydział krajowy do wysłania profesora Kuhla do Kobiernic dla zbadania, jakieby należało przeprowadzić adaptacye w budynku i jak przerobić resztę zabudowań, aby uzyskać jedno pomieszczenie. Przy tem położył Wydział krajowy główny nacisk na to, aby projekt ograniczał się tylko do rzeczy najniezbędniejszych a kosztorys zestawiony był z możliwą oszczędnością. Profesor Kuhl wywiązał się z otrzymanego zadania w ten sposób, że zaprojektował wyrzucenie z »oficyn« kuchni, pralni i spiżarni i przeniesienie tej części gospodarczej do budynku murowanego, zwanego »stajnią« z równoczesnem umieszczeniem stajni końskiej w niezajętej dzisiaj części krowiarni. »Oficyna« zaś miałyby być odpowiednio zaadaptowaną i przeznaczoną na mieszkanie nauczyciela do nauk elementarnych. Koszt tych robót wraz z wydatkiem na nieznaczne zresztą przeróbki w budynku głównym obliczył projektant na 1360 zł. Wydział krajowy zbadawszy projekt dokładnie uznał go za odpowiedni o tyle, że na razie zaspokaja najpilniejsze potrzeby i jest do wykonania stosunkowo nieznacznym kosztem. Kwotę potrzebną na wykonanie tych robót wstawił Wydział krajowy do preliminarza r. 1896 w rubryce II poz. 9 b, a we wniosku *ad III* zamykającym niniejsze sprawozdanie uprasza Wydział Sejm o zezwolenie na wykonanie tych robót.

IV. Szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

W szkole tej w ciągu ubiegłego roku nie zaszła żadna zmiana, która choć nie pod jednym względem pożądana nie mogła być przeprowadzoną z uwagi, że dni istnienia tej szkoły w Gródku są policzone, gdyż wezelenie jej do projektowanej niższej szkoły rolniczej w Krośnie jest już tylko kwestyą czasu jednego roku.

W roku szkolnym 1894/5 miała szkoła 9 uczniów, w roku bieżącym 1895/6 ma ich również 9. Z tych, którzy szkołę w roku ubiegłym ukończyli, ośmiu udało się dla dalszego kształcenia się w rolnictwie do niższych szkół rolniczych składając tem samem dowód, że im jednoroczny pobyt w Gródku (szkoła ma — jak wiadomo — jednoroczny kurs) wcale nie wystarcza do przyszłego zawodu fachowo podkształconego rolnika, że zatem szkoła, która ma tylko zadanie niedorostków, nieznających jeszcze wcale racjonalnej gospodarki na roli, kształcić jednostronnie w jednej gałęzi uprawy, nie ma racyi bytu.

W składzie ciała nauczycielskiego zaszła ta zmiana, że Wydział krajowy przydzielił tam na zastępstwo fachowego nauczyciela stypendystę p. Dąbrowskiego, b. nauczyciela szkół ludowych, który po skończeniu szkoły Czernichowskiej wysłany za stypendyum do Tetschen-Liebwerd, skończył tamtejszą szkołę z celującym postępem.

Przedkładając w załączeniu 1/2. roczne sprawozdanie Dyrekcji wymienionych w nagłówku szkół Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału kraj. za r. 1895 o krajowych niższych szkołach rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, tudzież o krajowej szkole uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.
- II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wykonania potrzebnych robót adaptacyjnych, w budynku szkolnym, do przebudowania stajni, urządzenia gnojarni, i do wykonania drewnitni, stelmacharni i mleczarni w krajowej niższej szkole w Jagielnicy kosztem 3.600 zł
- III. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wykonania potrzebnych przeróbek w budynku głównym, oficynie i stajni w krajowej niższej szkole rolniczej w Kobiernicach kosztem 1.360 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielk. Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 10. grudnia 1895.

Marszałek krajowy:

St. hr. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Tadeusz Romanowicz w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence za rok 1894/95.

I. Ogólne wiadomości o szkole.

Cel szkoły. Cel szkoły, wytknięty rozporządzeniem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 30. września 1890 r. l. 39408. a mianowicie: kształcenie wychowanków szkoły na pomocników (organa wykonawcze), dla gospodarstw większych, nie uległ zmianie. Również pozostały niezmienione warunki, które skłoniły Wysoką Władzę do wytknięcia tego celu. Szkoła jest oparta o gospodarstwo wzorowo prowadzone, obejmujące 3661 morgów obszaru (gruntów ornych, łąk, pastwisk i stawów), racjonalnie prowadzoną hodowlę bydła (stajnia zarodowa pół krwi), koni, owiec i nierogacizny, gorzelnię gospodarską, młyn amerykański, warsztat mechaniczny i warsztaty: kołodziejski, stelmachski i rymarski.

Na mocy umowy zawartej z właścicielem gospodarstwa, mogą i korzystają uczniowie ze wszystkich działów tegoż gospodarstwa i drogą praktyki przyswajają szczegóły, tyle pożądane dla gospodarstwa praktycznego.

Dziesięcioletnia praktyka, jaką szkoła ma za sobą, każe dyrekcyi wypowiedzieć przekonanie, że o ile teren gospodarstwa horodeńskiego odpowiada ze wszech miar do dokształcenia uczniów roku 3., szczególnie w kierunku spełniania dozoru przy poszczególnych robotach gospodarskich, i nabrania wprawy w nadzorze poszczególnych jego działów — o tyle mniej odpowiada do wyuczenia technicznego wykonywania poszczególnych prac. Grunt szkolny obejmujący około 2 morgów w uprawie, jest niewystarczający, ażeby ten brak usunąć — i dlatego byłoby niezawodnie wskazaniem, przez dokupno lub wydzierżawienie około 10 morgów gruntu stworzyć teren, na którym możnaby swobodnie i pod ścisłym nadzorem uczyć tego, co dla różnych względów, nie daje się systematycznie i z wyłącznym celem samej nauki, udzielać na obszarze mającym własne cele i do tych celów skierowany własny zarząd.

Nauka teoretyczna i praktyczna, obejmuje przedmioty wskazane statutem szkoły, a skierowane do celu przez Wysoki Wydział krajowy wytkniętego, jest rozłożona na lat trzy.

Warunki przyjęcia uczniów są następujące:

Starający się o przyjęcie do szkoły powinien:

1. Najpóźniej do 30. maja danego roku wnieść do dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence podanie z dołączeniem:

- a) metryki urodzenia udowadniającej, że kandydat ukończył 16 rok życia;
- b) świadectwa szkolnego, udowadniającego ukończenie szkoły ludowej z dobrym postępem. Dołączenie świadectwa ukończenia kursów nauki dopełniającej jest pożądane — a kandydaci, którzy wykażą się takim świadectwem, mają pierwszeństwo w przyjęciu do szkoły przed innymi, posiadającymi równe zresztą warunki;
- c) świadectw moralności i dotychczasowego zatrudnienia, wystawionych przez właściwego duszpasterza i zwierzchność gminną;
- d) świadectwa zdrowia, wystawionego przez lekarza.

2. W dniu oznaczonym przez dyrekcyę poddać się egzaminowi wstępnemu, z którego dyrektor szkoły osądzi, czyli kandydat jest umysłowo należyście rozwinięty, i posiada dostateczne wykształcenie elementarne, ażeby mógł korzystać z nauk udzielanych (Termin do egzaminu wstępnego wyznacza się na koniec miesiąca czerwca).

3. Otrzymawszy zapewnienie przyjęcia, złożyć w dyrekcji pisemne zobowiązanie rodziców, opiekunów lub protektorów, poręczające regularną wypłatę należności przypadających szkole za utrzymanie ucznia.

Synowie ubogich rodziców mogą otrzymać bezpłatne utrzymanie w zakładzie. Starający się o takowe winni wnieść osobne podanie do Wydziału krajowego na ręce dyrekcji.

4. Każdy wstępujący do szkoły powinien być zaopatrzony w dostateczną bieliznę do ubrania i w dobre obuwie (buty z cholewami).

Koszt utrzymania. Za całe utrzymanie, t. j. pomieszkanie opał i światło, pościel i pranie bielizny, wikt i całe ubranie (prócz bielizny i butów), płaci się do kasy szkolnej 150 zł. rocznie, w półrocznych ratach z góry.

Stypendya. Dla szkoły horodeńskiej są przewidziane następujące stypendya: z fundusów Rady powiatowej horodeńskiej 3 stypendya po 150 zł. rocznie — i z fundusów gminy miasta Horodenki (dla młodzieży przynależnej do tego miasta) 1 stypendyum o rocznych 100 zł.

Egzamina i świadectwa. Po końcu roku szkolnego składają uczniowie egzamina roczne z wszystkich przedmiotów nauki, przed komisją egzaminacyjną, stosownie do postanowienia § 14. statutu szkoły. O wyniku egzaminu, który stanowi o przejściu ucznia na rok wyższy, zawiadamia dyrekcya listownie rodziców względnie opiekunów uczniów.

Po ukończeniu całego trzechletniego kursu nauk, jest każdy uczeń obowiązany złożyć egzamin główny czyli końcowy, z całości nauki zawodowej, przed komisją egzaminacyjną. W razie pomyślnego wyniku tego egzaminu otrzymuje abiturient »świadectwo ukończenia nauki«, w którym jest poświadczony ogólny postęp w naukach, stopniami: bardzo dobry, dobry, dostateczny — a zachowanie się, stopniami: zupełnie odpowiednie, odpowiednie lub zaledwie odpowiednie.

II. Skład grona nauczycieli.

1. Roman Bastgen, kierownik szkoły i nauczyciel fachowy, uczył: rolnictwa, prowadzenia rejestrów gospodarskich (rachunkowości), przepisów polowych — i kierował praktyką gospodarską.

2. Włodzimierz Grodzki, drugi nauczyciel fachowy, uczył: elementarnych wiadomości z nauk przyrodniczych, ogólnych wiadomości o budowie i funkcjach składowych części ciała zwierzęcego i rachunków na roku pierwszym.

3. Władysław Szybiński, docent kursu rolniczego dla nauczycieli szkół ludowych, uczył: hodowli zwierząt gospodarskich.

4. Włodzimierz Markowski, nauczyciel do nauk elementarnych, uczył: języka polskiego i ruskiego, geografii i historii ojczyźnej, rachunków na roku 2. i 3., rysunków i kaligrafii.

5. Michał Stadnicki, instruktor, uczył: wykonywania robót gospodarskich i pełnił obowiązki dozorecy uczniów — a to przy pomocy

6. Władysława Skoczylasa, praktykanta, ukończonego ucznia szkoły tużejszej, a przyjętego przez dyrekcję na podstawie upoważnienia Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 14. września 1894 do l. 42950.

7. ks. Antoni Rokosz, wikary przy łać. kościele parafialnym, udzielał religii uczniom obrządku rzym.-kat.

8. ks. Hipolit Babiak, wikary przy ruskiej cerkwi parafialnej, udzielał religii uczniom obrządku gr.-kat.

9. Teofil Sochaniewicz, weterynarz krajowy, uczył: wstępnych wiadomości do nauki hodowli i weterynaryi, o pielęgnowaniu zwierząt w czasie zdrowia i choroby, o środkach zaradczych i chorobach zakaźnych — i pomocy przy porodach — a to na osobnym kursie.

10. Urban Wareg Massalski, krajowy instruktor mleczarstwa, udzielał mleczarstwo teoretycznie i praktycznie na osobnym kursie.

11. Zygmunt Jakliński, oficyał przy fabryce tytoniu w Jagielnicy, udzielał nauki uprawy tytoniu i obchodzenia się z liściem tytoniowym na osobnym kursie.

III. Nauki w szkole udzielane.

Nauka w krajowej niższej szkole rolniczej w Horodence jest teoretyczna i praktyczna. Zakres i treść każdego poszczególnego przedmiotu nauki nie uległy zasadniczej zmianie w porównaniu do lat dawniejszych, i dlatego ogranicza się dyrekcyja na podaniu rozkładu nauk i krótkim objaśnieniu sposobu udzielania praktyki gospodarskiej.

a) Nauki udzielane rozdzielone były w sposób następujący:

1. W okresie zimowym (od 15. października do 15. kwietnia) na tydzień godzin:

	R o k			Razem	
	I.	II.	III.		
Księża katecheci obrz. rz.- i gr.-kat.: Religia i egzorty	2	1	1	4	4
Nauczyciel W. Markowski: Język polski i ruski .	7	4	3	14	—
Rachunki	—	3	2	5	—
Geografia i hist. Polski	2	2	—	4	—
Kaligrafia i rysunki . .	3	3	2	8	31
Nauczyciel W. Grodzki: Rachunki	8	—	—	8	—
Wiadomości z { zool., anat. i fiz. zwierząt gosp.	1	2	—	3	—
{ botaniki	2	2	—	4	—
{ fizyki i chemii	2	5	—	7	22
Docent W. Szybiński: Hodowla zwierząt gospod. .	—	—	5	5	5
Dyrektor R. Bastgen: Rolnictwo	—	3	10	13	—
Rachunkowość	—	—	4	4	—
Przepisy polowe	—	—	2	2	—
Raporta z zajęć praktyczn. .	1	1	1	3	22
Razem	28	26	30	—	84

2. W okresie jesiennym (od 1. września do 15. października) i wiosennym (od 15. kwietnia do 15. czerwca) na tydzień godzin:

	R o k			Razem	
	I.	II.	III.		
Ks. katecheci obrz. rz.- i gr.-kat.: Religia i egzorty	1	1	1	3	3
Nauczyciel W. Markowski: Język polski i ruski .	3	2	2	7	—
Rachunki	—	2	1	3	—
Geografia i hist. Polski	1	1	—	2	12
Nauczyciel W. Grodzki: Rachunki	3	—	—	3	—
Wiadomości z { zool., anat. i fiz. zwierząt gosp.	1	2	—	3	—
{ botaniki	2	2	—	4	—
{ fizyki i chemii	2	2	1	5	15
Docent W. Szybiński: Hodowla zwierząt gospod.	—	—	4	4	4
Dyrektor R. Bastgen: Rolnictwo	—	2	8	10	—
Rachunkowość	—	—	2	2	—
Raporta z robót gospod. wsp.	6	6	6	6	18
Razem	19	20	25	—	52

b) *Nauka praktyki gospodarskiej* rozpoczyna się z uczniami roku pierwszego od wyuczenia poprawnego wykonywania wszelkich robót ręcznych, przy użyciu narzędzi ręcznych (kopania, motyczenia, żęcia, koszenia itd.) i niektórych robót narzędziami zaprzężnemi (orania, włóczenia, wałkowania). W roku drugim używa się uczniów przeważnie do wykonywania prac narzędziami i maszynami zaprzężnemi (orania, młócenia, pielienia, płużkowania, grabienia grabarką, cięcia siewczki i t. d.), a w czasie żniwa do zbioru i dozoru przy zbiorze jako pomocników uczniów roku 3., do zwózki i składania stert. W roku trzecim: do prac maszynami (siewnikami, młocarnią parową), i jako dozorców poszczególnych robót. Uczniowie roku trzeciego pełnią po kolei służbę pisarza tokowego i służbę ekonomy. Celem wyuczenia pielęgnowania inwentarza wyznacza się przez cały rok po dwóch uczniów (jeden z drugiego a jeden z pierwszego roku) do obsługi krowiarni, wołowni roboczej i opasowej, fornalki i stada owiec i trzody chlewnej, pod nadzorem ucznia roku 3. pełniącego służbę włodarza. W okresie zimowym pełni po dwóch uczniów tygodniową służbę w gorzelni, a nadto są zajęci w kuźni i stelmacharni. Z wszelkich wykonywanych względnie dozorowanych robót składają uczniowie codziennie raporta ustnie i pisemnie, a z pełnionych służb przy inwentarzu, raporta tygodniowe.

W ubiegłym roku sprawozdania urządzone dla uczniów trzy kursa specjalne, a to: kurs weterynaryi, mleczarstwa i uprawy tytoniu.

Kurs weterynaryi. Na kursie weterynaryi udzielał nauki weterynarz krajowy p. T. Sochaniewicz. W tym celu przybył on do Horodenki 20. listopada 1894, a dnia następnego rozpoczęła się nauka, która trwała do dnia 14. grudnia włącznie. Z powodu choroby prelegenta nastąpiła przerwa w nauczaniu do dnia 4. lutego 1895. W tymże dniu rozpoczęła się dalsza nauka, która trwała do 5. marca b. r. W ciągu 52 dni trwania kursu było dni naukowych 42 (feryalnych 10). W dniach nauki odbyło się jednogodzinnych lekcji 70, demonstracji i praktyk 24 — razem godzin nauki 94. Przedmiot został rozdzielony stosownie do polecenia Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 6. marca r. 1894 do l. 12.723. Z wiadomości z zakresu anatomii i fizjologii zwierząt gospodarskich, jako wstępu do hodowli i nauk weterynaryjnych, korzystali uczniowie roku 2. i 3. Obecny przy nauce nauczyciel p. Grodzki powtarzał następnie ten dział nauki z uczniami roku 2. w godzinach do tego wyznaczonych (po 2 godziny tygodniowo), aż do ukończenia roku szkolnego. Po ukończeniu tego działu, z dalszych partyj t. j. pielęgnowania zwierząt w czasie zdrowia i choroby, o chorobach stadnych i przepisach tu się odnoszących, o pomocy w nagłych wypadkach, środkach leczniczych, pomocy przy porodach i kuciu koni, korzystali tylko uczniowie roku 3. Ogólna repetycja z całości wyłożonego, z każdym uczniem po szczególe, odbyła się 5 marca b. r. w obecności przewodniczącego kuratorji, Jakóba br. Romaszkana, dyrektora szkoły i wszystkich nauczycieli. Repetycja wykazała dodatnie rezultaty pracy p. prelegenta, i zupełnie właściwe przystosowanie wybranych tematów nauki do potrzeb przyszłego pomocnika gospodarskiego.

Kurs mleczarstwa. Do urządzenia kursu mleczarstwa wyznaczył Wysoki Wydział krajowy, krajowego instruktora mleczarstwa, p. dr. Urbana Massalskiego, który przybył do szkoły w niedzielę 9. b. m., a rozpoczął udzielanie nauki mleczarstwa dnia następnego t. j. 10. b. m. Kurs mleczarstwa, z którego korzystali wyłącznie uczniowie roku 3. trwał przez tydzień t. j. z wyłączeniem czwartku jako dnia świątecznego, przez dni pięć. Na naukę mleczarstwa przeznaczono dziennie godzin 5. Nauka teoretyczna zajmowała dziennie godzin 3, praktyka godzin 2. Przedmiot wyczerpano, o ile w tym krótkim czasie stać się to mogło w 15 godzinach nauki teoretycznej i 10 godzinach praktyki. Ogólna repetycja odbyła się 15. czerwca w obecności wszystkich nauczycieli szkoły tutejszej.

Kurs uprawy tytoniu Naukę na kursie uprawy tytoniu powierzono p. Zygmuntowi Jaklińskiemu, oficjałowi przy fabryce cygar i magazynie wykupna tytoniu w Jagielnicy. P. Jakliński rozpoczął naukę w dniu 10. września, a ukończył w dniu 20. t. m.; nauka trwała tem samem przez dni 11. Lekcje odbywały się codziennie po trzy godziny t. j. od 9 do 11 rano i od 2 do 3 po południu. W 27 lekcjach został wyczerpany cały przedmiot, wskazany »planem nauki teoretycznej produkcji liścia tytoniowego«, wydanym przy rozporządzeniu Wysokiego Wydziału krajowego z d. 26. sierpnia 1891 do l. 37.259. W godzinach wol-

nych od lekcji, obznajmiał p. Jakliński uczniów praktycznie w obchodzeniu się z liściem tytoniowym. Z nauki korzystali uczniowie roku 3. — a także frekwentanci kursu rolniczego dla nauczycieli szkół ludowych (o którym zdaje się sprawę następnie), a o ile zajęcia pozwalały, także i pomocnik instruktora (praktykant).

W dniu 21. września t. r. odbyła się ogólna repetycja z całości przedmiotu, a to najpierw z uczniami, w obecności wszystkich nauczycieli i frekwentantów kursu, a następnie z frekwentantami, w obecności nauczycieli.

IV. Środki naukowe.

1. Najważniejszym środkiem naukowym do praktycznej nauki gospodarstwa wiejskiego we wszystkich jego działach, jest gospodarstwo Jakóba Barona Romaszkana, z którego korzysta szkoła w sposób powyżej podany. O potrzebie nabycia terenu, na którym możnaby uczyć technicznego wykonywania prac, tak, ażeby nieco wprawniejszych używać do praktyki na obszarach niebędących własnością szkoły, wzmiankowano powyżej.

2. *Pole szkolne i półko do uprawy roślin okazowych.* Na polu szkolnym podzielonym na siedm poletek po 1500 m², pozostało zmianowanie roślin niezmiennione (kukurudza, pszenica, kartofle, jęczmień, koniec, żyto, owies). Ogólny miodrodzaj tutejszej okolicy uwidocznił się i na zbiorach pola szkolnego, które nadto dwukrotnie zostało nawiedzzone gradem. Zebrano: kukurudzy 220 kg (6 zł. 60 ct.), pszenicy 128 kg. (6 zł. 60 ct.), kartofli 1250 kg. (8 zł. 75 ct.), jęczmienia 240 kg. (8 zł. 40 ct.), żyta 140 kg. (7 zł.), owsa 255 kg. (13 zł. 25 ct.), koniec spasiono końmi na zielono (wartości 8 zł.), z gospodarstwa siedmiopolewego ziemiofródów ogólnej wartości 58 zł. 60 ct. Nadto z poletek niewcielonych do tegoż gospodarstwa (rezerwowych) zebrano: buraków pastewnych 2450 kg. (7 zł. 44 ct.) i lucerny zielonej spasionej końmi wartości 20 zł., t. j. z poletek rozerwowych razem 27 zł. 44 ct. Przychód z całego pola szkolnego wynosił tem samym razem 79 zł. 04 ct. w. a.

Na półku do uprawy roślin okazowych, podzielonym na 110 poletek po 14 m.² uprawiano następujące rośliny ziarnowe, które dają plon w ziarnie, obliczony w kg. na morg, przy czem w nawiasach podaje się sześciolatnie przecięcie, następujące: 1. *Pszenica* improved rouge 906.1 (746.2), spaldings proflie 959.4 (746.1), Bestehorn Model 559.6 (719.6), frankenstemska 879.4 (814.4), Triticum polonicum 692.9 (879.4), biała wąsata 1225.9 (1061.3), Seheris square head 959.4 (804.3), sandomierska 819.4 (816.5), Juli 552.8 (782.1), syryjska z Alepo jara 259.1 (316.1), amerykańska perłowa 1233.8 (1149.4), Salawera 540.3 (738.1), non plus ultra 994 (763.1), kostromska 852.8 (799.9), trcinowa 932.7 (768.3), cyawischer 719.5 (706.2), Horsforda białe kule 775.5 (939.4), neapolitańska 1439.1 (890.3), czerwono-kwiatowa 799.5 (847.8), Michigan bronz wehat 145.2 (968.8), Urtoba 852.8 (706.6), biała-biała jara 170.5 (359.9), complon surprise hibrid 890.1 (846.1), goła biała 1225.9 (1099.7), szwedzka żółta jara 506.3 (479.2), hesska czerwona 1012.7 (779), cesarska 522.3 (603.6), smogger 906.1 (746.7), nordstrand 959.4 (737.4), donka 1439.1 (przecięcie 3-letnie 1190.5), przewódka 826.1 (przecięcie 2-letnie 519.6), manitoba 546.3, dattel 679.5, Molds Red 527.6, Pringles green Mountain jara 527.6, Donka-Bronickiego 1089.9. — 2. *Żyto* probsteiskie 1525.8 (1139.7), czeskie 1066 (831.4), de Brill 1066 (863.4), Pfaffrodaer 1439.1 (1061.9), Bestehorna-olbrzymie 1412.4 (1074.8), żeelandzkie 1199.2 (994.4), szwedzkie 1092.6 (861.6), pirneer 1066 (880.3), alpejskie 1439.1 (1256.9), Wiktorya 706.2 (646.2). — 3. *Jęczmień* hanna 730.2 (679.2), czarny 730.2 (747.9), Bestehorna 746.2 (748.8), Hundikswall 852.8 (732.6), Oregon 802.1 (666.7), Chevalier 823.4 (895.1), Imperial 539.6 (595.1), Orkisz 546.3 (618.5), prima donna 746.2 (686.2), złoty melon 783.5 (przecięcie z 2 lat 924.7), Juvel 534, lapoński 547.3, Kinverfarm 692.9, porter 543.6 — 4. *Owies* kanada 799.5 (789.4), hopetown 772.8 (670.6), szwedzki 668.9 (736.8), triumf 639.6 (502.8), tepy 892.7 (744.2), probsteiski 799.5 (790.6), ligowo 759.5 (768.9), velkome 700.8 (650.8), szkocki 706.2 (769.2), lineburgski 746.2 (przecięcie z lat 3, 826.1), Bestehorna Ueberfluss 799.5 (przecięcie z lat 2, 1199.2), gronowy 799.5 (przecięcie z lat 2, 1119.3), akontreux 746.8, Potaloc 534.5, Danebrog 537.9, Early Texas 539.9, hybirski 746.2, węgierski czarny 799.5, Wide Awake 572.9. — 5. *Groch* zimowy 692.9 (642.2). — 6. *Łubin* biały 1620.7

(1246), niebieski 1545·7 (1070·4), żółty 1648 (1520), czarny 1285 (w przecięciu 3 lat 1248·5). — 7. *Soczewica* zwyczajna 479·7 (525·8). — 8. *Bób* zwyczajny 1225·9 (946), koński 1598·9 (1007·4). 9. *Lnianka* 1226·4 (970·1). 10. *Len* rygiński 331·4 (462·7).

W roku sprawozdania prowadzono dalej porównawczą uprawę buraków cukrowych, a to odmian, które już od lat sześciu są w uprawie. Plon poszczególnych odmian na morg w kg. obliczony, był następujący: ukraińskie 186·42 (182·50), imperial 149·24 (138·40), szląskie 141·50 (136·48), Desper Type II. 122·59 (134·80), Ziemann 121·92 (148·12), Vilmorin białe 117·26 (123·6), Vilmorin czerwone zostały uszkodzone i wykluczono od dalszej uprawy.

Dyrekcya powstrzymuje się z podaniem rezultatów uprawy ziemniaków, zaznaczając, że wzięto do uprawy porównawczej kilka odmian ziemniaków produkcji p. Dołkowskiego ze Starej wsi, że rozpoczęto studyowanie wpływu nawozów fosforowych na ziemniaki w warunkach tutejszych i że praca wyprowadzenia własnej odmiany ziemniaków z nasienia jest w toku.

Rośliny na półku okazowem produkowane, służą do demonstracyi przy nauce teoretycznej, do uzupełnienia zbiorów szkoły i dają uczniom sposobność wyuczenia się rozpoznawania roślin w różnych stadiach rozwoju. O ile to szczupłość miejsca dopuszcza, służą poletka półka okazowego do doświadczeń porównawczych i studyowania zagadnień naukowych, które niezawodnie ze względu na warunki miejscowe nie odpowiadają wszelkim wymogom, niemniej przecież posiadają pewną wartość dla tego, które je prowadzi dla swych własnych korzyści bez daleko sięgających celów.

Wszelkie roboty na polu szkolnem i półku do uprawy roślin okazowych wykonywują uczniowie pod dozorem instruktora a kierunkiem dyrektora szkoły.

3. *Muzeum szkolne*. Zbiory szkolne zostały w tym roku pomnożone okazami, którymi obesłano zeszłoroczną Wystawę krajową, a które były sporządzone przez pp. nauczycieli tutejszych. Nauczyciel p. Grodzki sporządził model stajni z rozmaitemi urządzeniami żłobów, drabin i posadzek, zestawił skład głównych pasz i koszenie roślin uprawnych i chwastowych i analizę botaniczną łąk horodeńskich. Nauczyciel p. W. Markowski zebrał i przedstawił florę horodeńską. Instruktor p. M. Stadnicki sporządził model sposobów składania snopów i przyborów do suszenia roślin koniczynowatych, tablice przedstawiające rozpołożenie ziarn rozdzielonych trzema sposobami siewu i modeli narzędzi do uprawy roli. Dyrektor p. R. Bastgen wykonał i przedstawił analizę mechaniczną i chemiczną czterech gatunków gruntów horodeńskich i wpływ głębokości pokrycia nasienia na rozwój pszenicy, kukurudzy i łubinu, a to za pośrednictwem roślin w tych warunkach wyhodowanych, na 14 tablicach i wpływ nawozów azotowych, fosforowych i potasowych na rozwój zbóż, roślin okopowych i strąkowych, hodowanych w ziemi gruntu horodeńskiego. Niestety, zostały okazy tak na samej Wystawie jak i skutkiem transportu znacznie uszkodzone, przeprowadzenie ich do należytego stanu, było połączone ze znacznie większym wydatkiem i wymagało niemało pracy. Rozmaite przybory, jakie były potrzebne do sporządzania okazów, a które pozostały własnością szkoły, pochłonęły część sumy skromnego funduszu wyznaczonego na środki naukowe, tak, że przybytek środków z przykupu pochodzących, musiał być mniejszy jak zwyczajnie.

W roku 1894 przykupiono: szkiełek szt. 56 (21 zł. 60 ct.), eprowetek średnich szt. 50 (5 zł. 50 ct.), fiaskę 1 1/2 lit. (50 ct.), pudełko ciężarków (16 zł.), szalki stalowe szt. 6 (2 zł. 57 ct.), ciężarki żelazne i mosiężne (1 zł. 53 ct.), szkło do rzeczy sypkich (50 ct.), eprowetek dużych 20 (1 zł. 60 ct.), waga (9 zł.), eprowetek małych szt. 200 (5 zł.), korków różnych (2 zł. 90 ct.), termometrów szt. 2 (1 zł. 20 ct.), preparatów chemicznych za (1 zł. 60 ct.), zbiór minerałów kałuskich (1 zł. 14 ct.), dwie skrzynki na zielnik (4 zł.), portrety zwierząt gospodarskich szt. 10 (4 zł.), modele buhaja shorthorn i krowy algan (51 zł. 90 ct.), różnych narzędzi gospodarskich (12 zł. 80 ct.), Wysoki Wydział krajowy nadesłał szkole następujące przybory mleczarskie: butyrometer Dr. Gärbera fabr. Hugershoffa, centryfugę Pfanhausera »Balanc III.«, masłnicę podwójną szklaną Pfanhausera.

4. *Księgozbiór* szkoły został pomnożony przykupnem następujących dzieł: Körnicki Getreidebau 2 Bd. (13·40), Wagner Stickstoffdünger (0·62), Wagner Düngerfragen (0·62), Goltz Handbuch der gesam. Landwirthschaft 1 Bd. (8·68), Weber Leitfaden der Physik (1·70), Werner Landw. Tierzucht (1·55), Wildt Agricultur-

chemie (1·80), Eisbein Zuckerrüben (0·62). Lößl Feldpredigten (0·74), Martin Bau u. Zucht des Rindes (0·74), Fütterung (0·74), Pflege (0·74), Römer Kraftfuttermittel (0·62), Ronve Chemie (0·42), Kramsztyk Fizyka bez przyrządów (1·80), Biliński System ekonomii (10·00), Filipowicz Zarząd gospodarczy (2·24), Deutsche Landw. Presse (15·60), Wiener landw. Zeitung (12·00), Frühling's landw. Zeitung (9·60), Frieks Rundschau. Cały księgozbiór obejmuje 329 dzieł ogólnej wartości 995 zł. 02 ct.

V. Frekwencya uczniów.

O przyjęcie do szkoły zgłosiło się 58 kandydatów. Do egzaminu wstępnego zawezwano 31 kandydatów, a 18 z pomiędzy nich z wynikiem odpowiednim. Pismem tutejszem z d. 8. lipca 1894 do l. 271 przedstawiono kandydatów Wysokiemu Wydziałowi krajowemu do przyjęcia na koszt funduszu krajowego. Wysoki Wydział krajowy reskryptem z d. 24. lipca 1894 do l. 37852 raczył przyjąć na pierwszy rok nauki następujących:

1. Leon Bigaj, syn organisty z Pleszowa, urodzony w r. 1876 w Pleszowie pow. Kraków.
2. Wiktor Ciuciura, syn pisarza gminnego, urodzony w r. 1879 w Czortowcu pow. Horodenka.
3. Eugeniusz Drohomirecki, syn gr.-kat. księdza, urodzony w r. 1876 w Wierzbowcu pow. Horodenka.
4. Antoni Donigiewicz, syn oficjalisty pryw., urodzony w r. 1877 w Kutach pow. Kossów.
5. Stefan Fudała, syn sługi dworskiego, urodzony w r. 1877 w Łopuszczewiel. pow. Rzeszów.
6. Wasyl Hryniewicz, syn sługi dworskiego, urodzony w r. 1875 w Skwarzawie pow. Złoczów.
7. Adolf Jasiński, syn stelmacha dworskiego, urodzony w r. 1874 w Ukrynkowcach pow. Zaleszczyki.
8. Władysław Karczewski, syn oficjalisty pryw., urodzony w r. 1876 w Kutach pow. Kossów.
9. Ludwik Knap, syn oficjalisty pryw., urodzony w r. 1878 w Zarszynie pow. Sanok.
10. Leopold Łotocki, syn oficjalisty pryw., urodzony w r. 1878 w Łaskowcach pow. Buczacz.
11. Anzelm Olszewski, syn oficjalisty pryw. urodzony w r. 1878 w Krasnem pow. Złoczów.
12. Franciszek Piasecki, syn oficjalisty pryw.; urodzony w r. 1877 w Borchowiu pow. Łańcut.
13. Stanisław Przybyło, syn zagrodnika, urodzony w r. 1878 w Potakówce pow. Jasło.
14. Edward Teply, syn urzędnika pocztowego, urodzony w r. 1878 w Krakowie pow. Kraków.
15. Mieczysław Wiśniewski, syn oficjalisty pryw., urodzony w r. 1877 w Żydaczowie pow. Horodenka.
16. Włodzimierz Wołoszyński, syn nauczyciela ludowego, urodzony w r. 1877 w Strutynie pow. Złoczów.
17. Kazimierz Zawistowski, syn oficjalisty pryw., urodzony w r. 1878 w Nowosielcach pow. Bóbrka.
18. Ignacy Zdziański, syn egzekutora podatkowego, urodzony w r. 1878 w Buczacz pow. Buczacz.

Po wstąpieniu poniżej wzmiankowanych wpisano do szkoły:

19. Antoni Nazaryk, syn sługi dworskiego, urodzony w r. 1878 w Oknie pow. Tarnopol.
20. Józef Waligórski, sierota po urzędniku państw., urodzony w r. 1878 we Lwowie pow. Lwów.

Na rok 2. nauki wpisano następujących uczniów, którzy złożyli egzamin roczny:

1. Władysław Kaczanowski z postępem	bardzo dobrym
2. Michał Dańko	» bardzo dobrym
3. Władysław Goleń	» dobrym
4. Józef Ostalecki	» dobrym
5. Marian Jaszewski	» dobrym
6. Władysław Charłampowicz	» dobrym
7. Władysław Podivin	» dostatecznym
8. Zygmunt Bilinski	» dostatecznym
9. Eugeniusz Dąbrowski	» dostatecznym
10. Konstanty Fangor	» dostatecznym
11. Włodzimierz Halecki	» dostatecznym
12. Marcelli Janowski	» dostatecznym

Na rok 3. nauki wpisano następujących uczniów, którzy złożyli egzamin roczny:

1. Jan Jurkiewicz	z postępem	dobrym
2. Szymon Śliwa	»	dobrym
3. Bogdan Romaszkan	»	dobrym
4. Kazimierz Żukiewicz	»	dobrym
5. Jan Majeranowski	»	dobrym
6. Edward Krzyżanowski	»	dostatecznym
7. Zygmunt Olszewski	»	dostatecznym
8. Michał Passakas	»	dostatecznym
9. Piotr Puzyr	»	dostatecznym
10. Józef Kastner	»	dostatecznym

W ciągu roku następujący uczniowie ubyli ze szkoły:

1. Ludwik Knap przed złożeniem definitywnej listy dla Wysokiego Wydziału krajowego.
2. Leon Bigaj, wystąpił 5. października 1894.
3. Eugeniusz Drohomirecki, wystąpił 24. stycznia 1895.
4. Władysław Karczewski, wystąpił 18. maja 1895.
5. Leopold Łotocki, wystąpił 2. września 1894.
6. Franciszek Piasecki, wydalony 16. kwietnia 1895.
7. Eugeniusz Dąbrowski, wystąpił 1. lutego 1895.
8. Józef Kastner wydalony, 29. sierpnia 1894.

Egzamina. W myśl rozporządzenia Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 28. maja b. r. do l. 34484, odbyły się egzamina roczne w dniu 24., a egzamin końcowy w dniu 25. czerwca b. r., a to w godzinach od 9 rano z jednogodzinną przerwą w południe, do godziny 8 $\frac{1}{2}$ wieczorem. W egzaminach tych wzięli udział Jaśnie Wielmożny Tadeusz Romanowicz, członek Wydziału krajowego i Szef Dep. II., Jaśnie Wielmożny Tadeusz Langie, Poseł na Sejm krajowy jako Delegat Wydziału krajowego i Jaśnie Wielmożny Jakób Br. Romaszkan, przewodniczący kuratorzy szkoły.

Na podstawie wyniku egzaminu końcowego przy uwzględnieniu postępów, jakie uczniowie czynili w ciągu czasu pobytu w szkole, tak w nauce teoretycznej, jak również w praktyce gospodarskiej, wydano tymże świadectwa ukończenia nauk, a to: z postępem bardzo dobrym: Kazimierzowi Żukiewiczowi vel Żupnikowi i Janowi Jurkiewiczowi, z postępem dobrym: Janowi Majeranowskiemu, Edwardowi Krzyżanowskiemu, Michałowi Passakasowi i Piotrowi Puzynowi, z postępem dostatecznym: Szymonowi Śliwie, Bogdanowi Romaszkanowi i Zygmunutowi Olszewskiemu.

Egzamin roczny z drugiego roku nauki złożyli: z postępem bardzo dobrym: Władysław Kaczanowski i Konstanty Tangor, z postępem dobrym: Zygmunt Biliński, Michał Dańko, Włodzimierz Halecki, z postępem dostatecznym: Władysław Goleń, Marian Jaszewski i Józef Ostalecki. Uczniów pomienionych wpisano na 3. rok nauki. Niewykazali należytego postępu: Władysław Podivin, Marcelli Janowski i Władysław Charłampowicz; dwóch pierwszych przedstawiono Wysokiemu Wydziałowi krajowemu z prośbą o udzielenie im pozwolenia repetitiona zaniedbanego roku nauki.

Egzamin roczny z pierwszego roku nauki złożyli: z postępem bardzo dobrym: Stefan Fudała, Adolf Jasiński i Antoni Nazaryk, z postępem dobrym:

Wiktor Ciuciura i Stanisław Przybyło, z postępowaniem dostatecznym: Antoni Donigiewicz, Wasyl Hryniewicz, Anzelm Olszewski, Mieczysław Wiszniewski, Władysław Wołoszyński, Kazimierz Zawistowski, Ignacy Zdziański i Józef Waligórski.

VI. Wiadomości o byłych uczniach.

Uczniowie, którzy ukończyli w r. b. naukę, otrzymali umieszczenie jako pisarze gospodarscy za pośrednictwem dyrekcji. Umieszczenie wychodzących nie przedstawiało trudności, gdyż dyrekcja miała więcej niż trzy razy tyle zgłoszeń o uczniów, ilu uczniów do rozdania. Dyrekcja przeznaczyła: Kazimierza Zukiewicza do Radziechowa do dóbr JExcelencji Stanisława hr. Badeniego, Jana Jurkiewicza do Załucza majątku Jaśnie Wielmożnego Mikołaja Krzysztofowicza, Edwarda Krzyżanowskiego do Bołszowca majątku Wielmożnego Krzeczunowicza, Michała Passakasa do Miżyńca dóbr JO. księstwa A. Lubomirskich, Bogdana Romaszkana do Horodenki dóbr Jaśnie Wielmożnego Jakóba Br. Romaszkana, Zygmunta Olszewskiego do Torskiego majątku Jaśnie Wielmożnego Włodzimierza Siemiginowskiego, Szymona Sliwę do Torówki majątku Wielmożnego Bronisława Rozwadowskiego. Piotr Puzyr został wzięty do wojska i na własne żądanie rozpoczął służbę od 1. lipca. Jana Majeranowskiego pozostawiono w szkole jako następcę praktykanta Władysława Skoczylasa, który z dniem 1. października rozpoczyna pełnić służbę wojskową, a 1. września opuszcza służbę przy szkole.

O uczniach, którzy dawniej szkołę opuścili nie ma dyrekcja relacji. Wiadomo jej, że z tych, którzy ukończyli szkołę w roku zeszłym pozostaje pięciu na dawnych posadach, dwóch wzięto do wojska a trzech służbę od 1. lipca zmieniło.

VII. Sprawy internatu.

1. Do pomieszczenia uczniów służą: 4 sale sypialne, 1 sala rekreacyjna 2 sale naukowe i 1 jadalnia. W salach sypialnych jest urządzenie dla 38 uczniów. Każdy uczeń dostaje łożko żelazne (wojskowe), siennik napchany słomą, poduszkę wypełnioną siewką, koc wojskowy, 4 prześcieradła, 3 poszewki i stołek drewniany. Jedna szafka przedzielona na dwie połowy, z dwoma drzwiczkami oddzielnie zamykanymi, służą do przechowania ubrania i bielizny dla dwóch uczniów. Sale sypialne są przez cały dzień zamknięte. Otwiera się je na godziny przeznaczone do spania t. j. od 9 wieczorem do 4 $\frac{1}{2}$ względnie 5 $\frac{1}{2}$ rano. Urządzenie sali rekreacyjnej składa się ze stołu ustawionego w podkowie, ławek i szaragów do zawieszenia zwierzchnich ubrań. Tutaj pozostają uczniowie w godzinach wolnych od lekcji i zajęć praktycznych,

Do sali jadalnej, w której są ustawione dwa duże stoły i ławki, a komunikującej z kuchnią przez okienko, służące do podawania potraw, wchodzi uczniowie tylko dla spożycia śniadania, obiadu i kolacyi. Sala jadalna jest pomieszczona w budynku ubocznym, zupełnie od innych ubikacji tego budynku oddzielona, z wejściem osobnym od strony budynku głównego.

Sal naukowych jest dwie. Chociaż szkoła ma trzy kursa, wystarczają w zwykłych warunkach dwie sale naukowe, gdyż najwyżej dwa lata (w porze zimowej) mają lekcje — a przynajmniej jeden rok jest zajęty pracami gospodarskimi. Jedna sala jest urządzona dla 16, druga dla 20 uczniów.

2. *Wikt* dla uczniów dostarcza restauratorka, która ma obowiązek prania bielizny uczniów i szkolnej. *Wikt* uczniów składa się ze śniadania, obiadu i kolacyi. Śniadanie podaje się o godzinie 4 $\frac{1}{2}$ w lecie, a o 6. w zimie. Na śniadanie dostaje uczeń $\frac{1}{2}$ litry niezbiernego przegotowanego mleka. Obiad podaje się o godzinie 12. w południe a to, — w poniedziałek: zupę grochową i kartofle; we wtorek: zupę kartoflową i fasolę; w środę: zupę grochową i kluski z serem; w czwartek: rosół z kartoflami, mięso z kapustą i pierogi z serem; w piątek: barszcz z kartoflami i kasza jagłana (lub lemieszka kukurudziana); w sobotę: zupę grochową z grzankami i ryż, w niedzielę: rosół z ryżem i mięso z kartoflami. Wieczera o godzinie 7 $\frac{1}{2}$, a to w poniedziałek: kluski z serem i słoniną;

wtorek : kulesza z mlekiem ; w środę : kasza hreczana z mlekiem lub masłem ; we czwartek : kartofle ze słoniną lub kwaśnem mlekiem ; w piątek : fasola na kwaśno ; w sobotę : kluski z serem i masłem. Na dzień dostaje uczeń 600 gr. chleba pytlowanego. Porcja mięsa waży bez kości i obrzynków 200 gr. Za wikt i pranie opłaca się miesięcznie za każdego ucznia 10 zł. Uczniowie dostają rocznie po dwa ubrania tj. zimowe i letnie, sporządzone krojem wojskowym. Ubranie zimowe, sporządzone z ciemnego szaraczka (bluza, pantalony, kamizelka, czapka i kołnierz gumowy (Halsbinde) wojskowy, kosztują 15 zł. — ubranie letnie z ciemnego zegeltuchu (bluza, pantalony), kapelusz słomkowy i kołnierz gumowy 7 zł. 50. Na cały czas pobytu dostaje uczeń kożuch suknem kryty wartości 20 zł.

3. *Nadzór* nad uczniami sprawują wszyscy pp. nauczyciele, mieszkający w budynkach zakładowych, a to po kolei, przez tydzień, pod kierunkiem dyrektora szkoły. Bezpośredni nadzór instruktor i praktykant (pomocnik instrukt.)

W ciągu roku szkolnego chorowało 18 uczniów, a z tych 4 musiano pomieścić w tutejszym szpitalu powiatowym. Ze szpitalu korzystali: Michał Dańko, chory na katar płuc, przez dni 5, Franciszek Piasecki chory na krwawą biegunkę przez dni 12, Antoni Donigiewicz chory na zapalenie oskrzeli przez dni 16, Józef Waligórski chory na zapalenie opłucnej przez dni 13, — a następnie po raz drugi przez dni 6. Pomienieni uczniowie przebyli w szpitalu w sumie przez dni 52.

VIII. Budynki szkolne.

W stanie i urządzeniu budynków szkolnych nie zaszła żadna ważniejsza zmiana. Z funduszu objętego rub. II. poz. 19. budżetu szkoły, naprawiono stolec dachowy i dach pokryto na nowo gontami. Od umywalni uczniów i zlewów wyprowadzono kanał zaopatrzony rurami palonemi z gliny celem odprowadzenia nieczystości po za obręb obojścia szkolnego.

Sprawozdanie

o kursie rolniczym dla nauczycieli szkół ludowych.

W myśl zarządzenia Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 11. sierpnia r. 1894 do l. 42694, został urządzony przy krajowej niższej szkole rolniczej w Horodence, jednoroczny kurs rolniczy dla nauczycieli szkół ludowych.

1. *Cel kursu.* Celem kursu rolniczego dla nauczycieli szkół ludowych, omówionym na konferencji, jaka miała miejsce z inicjatywy Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej w miesiącu grudniu r. 1893 we Lwowie, a w której i sprawozdawca miał zaszczyt brać udział, jest uzupełnienie fachowych wiadomości frekwentantów tegoż kursu przez udzielenie im nauk teoretycznych, drogą praktyki, i hospitację nauki w niższej szkole rolniczej, tak, ażeby po ukończeniu kursu, mogli złożyć przepisany egzamin fachowy, i przez to wykazać, że są uzdolnieni do udzielania nauk fachowych i podstawowych, na dopełniających kursach gospodarstwa wiejskiego, urządzić się mających przy szkołach ludowych.

2. *Komisya zawiadowcza i kierownictwo.* Wysoki Wydział krajowy w porozumieniu z Wysoką c. k. Radą szkolną krajową zamianował komisję zawiadowczą kursem, w skład której weszli: J. Wy Jakób br. Romaszkan, jako przewodniczący, JW. Seweryn dr. Dniestrzański, delegat c. k. Rady szkolnej krajowej, s p. Zygmunt Strusiewicz, referent spraw gospodarskich przy Wydziale krajowym i Roman Bastgen, dyrektor kraj. niższej szkoły rolniczej w Horodence. Dekretem z d. 8. września 1894 do l. 47931, poruczył Wysoki Wydział krajowy kierownictwo kursem p. R. Bastgenowi,

3. *Program naukowy.* Komisya zawiadowcza uchwaliła w miesiącu sierpniu na wniosek p. R. Bastgena »program wykładów« który Wysoki Wydział

krajowy raczył zatwierdzić i rozporządzeniem z dnia 11. sierpnia 1894 do l. 42694, polecił go dla kursu, jako obowiązujący. Program w mowie będący obejmuje:

I. Nauki podstawowe i pomocnicze.

1. *Mineralogia i geognozya*. Poznanie cech i własności minerałów i skał z zastosowaniem do potrzeb rolnika, jako wstęp do nauki o glebie (godzin wykładowych 10).

2. *Fizyka i chemia* w zastosowaniu do nauki gospodarstwa wiejskiego, jako wstęp do chemii, gleby i nawozów, chemii pokarmów i odżywiania, tudzież fizjologii roślin i zwierząt (godzin wykładowych 40).

3. *Botanika*. Anatomia i fizjologia roślin w ogóle Botanika szczegółowa roślin gospodarskich. Choroby roślinne i środki zapobiegawcze (godzin wykładowych 40).

4. *Zoologia, anatomia i fizjologia* zwierząt domowych, tudzież innych zwierząt w gospodarstwie użytecznych i szkodliwych. Choroby zwierząt domowych, środki zapobiegania i leczenie chorób zwykłych. (godzin wykładowych 50).

Razem na naukę przedmiotów podstawowych i pomocniczych godzin wykładowych 140.

II. Nauki zawodowe.

1. *Pogląd ogólny* na istotę gospodarstwa rolnego, formy (systemy) tegoż gospodarstwa, tudzież warunki powstania, rozwoju i istnienia najważniejszych systemów (godzin wykładowych 10).

2. *Holnictwo* (hodowla roślin gospodarskich). Warunki życia, rozmnażania, normalnego rozwoju i uszlachetnienia roślin gospodarskich w ogóle. Gleba i jej przygotowanie do produkcji roślin gospodarskich. Nawozy i ich użycie. Ogólne zasady hodowli roślin gospodarskich. Szczegółowe wskazówki hodowli roślin (grupami zboża, strączkowe, pastewne itd.) Zasady uprawy i pielęgnowanie łąk i pastwisk (godzin wykładowych 120).

3. *Hodowla zwierząt domowych*. Warunki życia, rozmnażania, normalnego rozwoju i uszlachetniania zwierząt domowych. Ogólne zasady hodowli zwierząt domowych. Szczegółowe wskazówki hodowli (bydła rogatego, koni, owiec, świń i drobiu). Zasady użytkowania zwierząt domowych (do pociągu, produkcji mleka, na opas itd.) Mleczarstwo (obchodzenie się z mlekiem i przeróbka tegoż na masło i sery) (godzin wykładowych 100).

4. *Administracja i rachunkowość*. Pojęcia produkcji. Środki (czynniki produkcji) w ogóle. Koszt produkcji. Zbyt i cena. Środki ułatwiające zbyt i oddziaływające na wysokość ceny. Stowarzyszenia i spółki produkcyjne i zbytu. Towarzystwa ubezpieczeń. Zakłady kredytowe.

Środki produkcji rolnej: kapitał gruntowy, kapitały zakładowe, obrotowe (martwy i żywy), obiegowe (przemienne: pasza, nawozy, ziemiopłody itd.) Praca administracyjna (własna) i wykonawcza (własna i najęta). Stosunek ilościowy pomiędzy różnymi rodzajami tych środków w danych warunkach. Sposób prowadzenia gospodarstwa. Kontrola gospodarstwa, rachunkowość rolnicza dla małych gospodarstw rolnych (godzin wykładowych 60).

Razem na wykłady przedmiotów zawodowych 290 godzin.

Na specjalne demonstracje i ćwiczenia wyznaczono godzin 50, ogółem na naukę teoretyczną 480 godzin.

Wykłady trwały przez cały rok po dwie godziny dziennie tj. od 11 do 12 przedpołudniem (godzina ta jest przeznaczona w szkole niższej na naukę pisania i rysunków) i od 4 do 5 względnie 5—6 popołudniu tj. po godzinach lekcji w szkole. Tym sposobem umożliwiło się frekwentantom kursu hospitowania lekcji, dla przyswojenia sobie metody w szkole tutejszej stosowanej.

5. *Ćwiczenia w demonstracjach*. Ażeby udzielaną naukę uprzystępnąć i dać frekwentantom kursu podstawę do nabrania biegłości w demonstrowaniu przedmiotów podstawowych i zawodowych, nieograniczono się jeno na demon-

stracyach w czasie wykładów, lecz wyznaczono tygodniowo po 2 względnie 4 godziny, w których frekwentanci przerabiali to, co w tygodniu było przez docentów przedstawione. Z prac swych zdawali relację kierownikowi kursu wobec grona nauczycieli w godzinach seminaryów i sprawozdania pisemne, które przechowano w archiwum szkolnem. W interesie szkoły podnieść należy, że wszelkich potrzebnych przyborów udzielała szkoła, a nieodłączone z takimi ćwiczeniami szkody, nie mają żadnego źródła pokrycia.

6. *Praktyka gospodarska.* Praktyka gospodarska zmierzała najpierw do wyuczenia wykonywania wszelkich najważniejszych prac gospodarskich ręcznych i narzędziami ręcznymi i zaprzężnymi, w zakresie właściwym dla gospodarstw włościańskich, przyczem miano na względzie potrzebę doprowadzenia w nich do doskonałości, koniecznej dla tych, którzy następnie sami mają jako uczący fungować. Ofiarności JW. Jakóba br. Romaszkana zawdzięcza kurs teren obejmujący 2 morgi gruntu ornego, a położony w bezpośredniem sąsiedztwie szkoły, na którym ćwiczenia z całą swobodą odbywać się mogły. O ile tego zachodziła potrzeba, odbywano takie ćwiczenia na polu szkolnem i na polach gospodarstwa br. Romaszkana. I tutaj podnieść należy, że potrzebnych narzędzi i zaprzęgów dostarczała kursowi szkoła, a chociaż z gotowością, to przecież i w nadziei, że otrzyma chociażby skromne wynagrodzenie na uzupełnienie zniszczonego i naprawą uszkodzonego inwentarza.

W zakres praktyki gospodarskiej wchodziło także zapoznawanie się z tokiem spraw i czynności gospodarskich, wdrażanie się w zarząd. W tych celach odbywały się co tygodnia wycieczki do upatrzonych czterech tutejszych gospodarstw włościańskich pod przewodnictwem jednego z docentów kursu. Z wycieczek takich zdawali frekwentanci kierownikowi kursu sprawozdania pisemne, na podstawie których odbywała się dyskusya.

7. *Cwiczenia w nauczaniu.* W uwzględnieniu, że mniej lub więcej pomyslny rezultat nauki, na przyszłych kursach uzupełniających przy szkołach ludowych, będzie zależał w znacznym stopniu od metody udzielania jej przez nauczyciela, również dla zdania sobie sprawy, o ile frekwentanci kursu korzystają z udzielonych im nauk i z hospitaacyi lekcyi w niższej szkole rolniczej, wprowadzono po ukończeniu pierwszego półrocza tygodniowe ćwiczenia w nauczaniu. Na temat do opracowania zadany, byli wszyscy frekwentanci obowiązani przygotować się do lekcyi, która odbywała się w tydzień po zadaniu tematu. Lekcyja była udzielana uczniom roku I. a więc nieposiadającym jeszcze wiadomości z nauk podstawowych i fachowych, w obecności wszystkich frekwentantów, docentów i kierownika kursu. Po jednogodzinnej lekcyi opuszczali uczniowie salę, a pozostali pod przewodnictwem kierownika, przeprowadzali dyskusyę nad usłyszanem, tak pod względem rzeczonym, jak i metodycznym.

8. *Docenci kursu.* Na wniosek kierownika kursu, rozporządzeniem z dnia 16. września 1894 do l. 414 polecił Wysoki Wydział krajowy powołać jako docentów kursu poniżej wyszczególnionych nauczycieli, a to do udzielania następujących przedmiotów:

1. Romana Bastgena :	dla mineralogii i geognozyi, godzin wykład.	10	
	anatomii i fizyologii roślin	10	ćwiczeń 6
	rolnictwa (hodowla roślin ogóln. godz. wyk.	80	
	administracyi i rachunkowości	40	140 i 6
2. Zyg. Strusiewicza :	do dania poglądu na systemy gospodarstw		
	godzin wykładowych	10	10
3. Wł. Szybińskiego :	zoologii, godzin wykładowych	20	
	szczególowej uprawy roślin, godzin wykł.	40	
	hodowli zwierząt gosp., godzin wykł.	80	
	wiadomości z ekonomii społ., godz. wykł.	20	160
4. Włodz. Grodzkiego :	do uczenia o chorobach roślin	6	ćwiczenia 4
	fizyki i chemii, godzin wykładowych	40	„ 15-46-19
5. Wł. Markowskiego :	botaniki szczególowej, godzin wykł.	24	„ 6-24-6
6. Teofila Sochaniewicza :	anat. i fizyol. zwierząt, weterynaryi		
	godzin wykładowych	30	„ 9-30-4
7. Przemysław Cholewę :	mleczarstwa, godzin wykładowych	20	„ 10-20-10

Z wymienionych nauczycieli był wyłącznie dla kursu przeznaczony p. W. Szybiński, który do czasu objęcia obowiązków docenta przy kursie, był prow. nauczycielem kraj. szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku. P. Szybiński był też przeważnie używanym do towarzyszenia frekwentantom kursu w wycieczkach i asystował przy wielkich obowiązujących ćwiczeniach. Sprawozdawca podnieść przeciw musi, że do wyuczenia wykonywania robót gospodarskich był wyłącznie używany instruktor szkoły p. M. Stadnicki, którego niestety zapomniano pomieścić w opisie tych, których przedstawiono Wysokiemu Wydziałowi krajowemu do wynagrodzenia za czynności nadobowiązkowe. Podnieść należy również, że wszyscy pp. docenci, bez względu na wyznaczoną im ilość godzin i z tem. związanego wynagrodzenia, pracowali ochotnie, przekraczając czas przepisany, byle jeno wyczerpać przedmiot z korzyścią dla frekwentantów.

Wysoki Wydział krajowy raczył przyznać docentom jako wynagrodzenie za każdą godzinę wykładu lub dwie godziny demonstracyi po 2 zł. 50 ct. a za kierownictwo kursem 300 zł. a przypadającą z obliczenia kwotę 1047 zł. 50 ct. wyasygnował rozporządzeniem z d. 22. maja br. do l. 34141. Z kwoty pomienionej wypłacono:

p. R. Bastgenowi	za 140 godzin wykładów i 5 godzin ćwiczeń	356 zł. 25 ct.
p. W. Grodzkiemu	„ 46 „ „ 18 „ „	137 „ 50 „
p. W. Markowskiemu	„ 24 „ „ 8 „ „	70 „ — „
p. T. Sochaniewiczowi	„ 30 „ „ 10 „ „	97 „ 50 „
p. S. Cholewie	„ 20 „ „ 9 „ „	61 „ 25 „
p. R. Bastgenowi	za kierownictwo kursem	300 „ — „

Ponieważ ś. p. Strusiewicz nie mógł skutkiem dłuższej trwającej choroby, przybyć do Horodenki dla wyłożenia przedmiotu, którego się był podjął, zastąpił go kierownik kursem p. R. Bastgen.

8. *Frekwentanci kursu.* Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa przeznaczyła na kurs jako frekwentantów następujących nauczycieli:

1. Jana Rogalskiego, nauczyciela kierującego szkołą 3-klasową w Nastasowie.
2. Michała Krupnickiego, nauczyciela jednoklasowej szkoły w Blichu.
3. Jana Milanowskiego, nauczyciela kierującego szkołą 4-klasowej w Mostach wielkich.
4. Floryana Izdebskiego, nauczyciela kierującego szkołą 3-klasowej w Strzeliskach nowych.
5. Jana Forowicza, nauczyciela 4-klasowej szkoły ludowej w Tyśmienicy.
6. Izidora Śluzara, nauczyciela kierującego 2-klasowej szkoły ludowej w Stojanowie.
7. Stanisława Haducha, nauczyciela kierującego 3-klasowej szkoły w Jaćmierzu.
8. Franciszka Kozdrasia, nauczyciela kierującego 4-klasowej szkoły w Grębowie.
6. Józefa Szczepanika, nauczyciela kierującego 4-klasowej szkoły ludowej w Sędziszowie.
10. Wincentego Bierońskiego, nauczyciela kierującego 4-klasowej szkoły ludowej w Czarnym Dunajcu.

Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa, rozporządzeniem z dnia 21. maja br. do l. 12004 poleciła kierownikowi przyjąć na kurs na czas trzech miesięcy:

11. Władysława Zawiszę, nauczyciela kierującego 4-klasowej szkoły ludowej w Wiśniczu, który złożył już egzamin kwalifikacyjny na nauczyciela do nauk gospodarstwa wiejskiego w szkołach ludowych a to w tym celu, ażeby p. Zawisza przyswoił sobie metodę nauczania stosowaną w szkole Horodeńskiej i możliwie uzupełnił swe wiadomości korzystaniem z wykładanych jeszcze nauk przez ostatnie 3 miesiące kursu i drogą praktyki.

Frekwentanci korzystali ze stypendyów, a to po 300 zł. rocznie, wypłaconych im w ratach miesięcznych z góry. Kwota 25 zł. miesięcznie, jaką pobierał każdy z frekwentantów wystarczała na pokrycie wszelkich wydatków życia i mieszkania w Horodence. Frekwentanci wynajmowali mieszkania w pobliżu szkoły, lokowali się po 2 do 4 w jednym pokoju i prowadzili wspólny menaż.

Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa wyasygnowała pismem z dnia 16. czerwca br. do l. 13616 kwotę 356 zł. 36 ct. jako zwrot kosztów podróży fre-

kwentantów z miejsca ich zamieszkania do Horodenki i z powrotem, która na życzenie tej Wysokiej Władzy, w dwóch równych ratach, odpowiednio do podanego wykazu, tymże wypłaconą została.

Zakończenie kursu. W myśl rozporządzenia Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej pismem powyżej cytowanym, zakończono kurs w dniu 15. sierpnia i zawezwano frekwentantów, ażeby udali się bezzwłocznie do miejsc ich urzędowania.

IX. Kronika szkoły.

Oprócz przedstawicieli Wysokiej Władzy, którzy wzięli udział w egzaminach, odwiedzili szkołę tutejszą: JWny Dr. Michał Bobrzyński, Wiceprezydent c. k. Rady szkolnej krajowej, celem inspekcji kursu rolniczego dla nauczycieli szkół ludowych, Wny Władysław Struszkiewicz, Rada rządowy i Inspektor krajowych szkół rolniczych w Galicyi dwukrotnie, a to w miesiącu wrześniu r. 1894 i w czerwcu 1895, w dniu rocznych egzaminów uczniów; dr. Seweryn Dniestrzański, krajowy Inspektor szkół ludowych z okazji kursu rolniczego dla nauczycieli szkół ludowych; pp. Germanów dyrektor stad rządowych w Bułgarii i Teodorów, major artylerji w Bułgarii, z których inicjatywy zażądano ze strony książęcego rządu Bułgarskiego przysłania statutu organizacyjnego szkoły tutejszej i bliższych wyjaśnień odnośnie do kursu rolniczego dla nauczycieli — żądaniu uczyniono zadość pismem tutejszem z d. 11. listopada 1894 do l. 485. JW. Horowitz, szef sekcyjny w wspólnem Ministerstwie finansów z JWnym Mikulim, Radcą rządu krajowego w Serajewo, którzy zażądali i otrzymali statut organizacyjny szkoły tutejszej i program naukowy dla kursu rolniczego dla nauczycieli szkół ludowych. JE. Margrabia Bacquehem, były Minister spraw wewnętrznych.

Starostwo w Bogojno (Bośnia) pismem z dnia 8. listopada 1894 r. do l. 11687, zwróciło się do dyrekcji z żądaniem nadesłania bliższych dat co do urzędzenia i prowadzenia szkoły, przyczem żądanie to następująco a zaszczytnie dla szkoły motywuje: »Die Veranlassung zu dieser Note hat die Ausstellung der hochlöblichen Direktion an der Lemberger Landes-Ausstellung gegeben«.

Z Dyrekcji krajowej niższej szkoły rolniczej.

w Horodence 18. sierpnia 1895.

Roman Bastgen.

Sprawozdanie

Dyrekcji kraj. niż. szkoły rolniczej w Jagielnicy za rok szkolny 1894/95.

I. Ogólne wiadomości o szkole.

Cel szkoły. Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy założona staraniem Wydziału krajowego i ofiarnością JW. Karola hr. Lanckorońskiego ma na celu kształcenie i wychowywanie na zdolnych gospodarzy praktycznych przede wszystkim synów włościańskich, którzyby w przyszłości osiadłszy na ojcowiznie mogli wzorem swym przyczynić się do podniesienia gospodarstwa włościańskiego.

Pomimo starań Wydziału krajowego i Dyrekcji szkoły mało jeszcze zgłasza się takich kandydatów, którzyby po ukończeniu nauk w szkole na ojcowiznach swych gospodarowali, zamożniejsi bowiem włościanie podolscy nie czują jeszcze potrzeby kształcenia swych synów w szkołach rolniczych.

Dyrekcya przeto zwraca ponownie uwagę, iż Rady powiatowe powinnyby na pierwszym miejscu zająć się tą sprawą usilnie i starać się oświecić zamożniejszych gospodarzy włościańskich, że dobrodziejstwo wyświadczą swym synom a przytem ich następcom w dziedzictwie, jeśli umieszczają ich będą w kraj. niż. szkole rolniczej gdzie nie tylko wyuczą się praktycznie postępowego gospodarowania, ale i moralnie należyście przysposobieni i wychowani będą.

Również towarzystwa i kółka rolnicze mogłyby zająć się pouczeniem gospodarzy rolnych o znaczeniu kraj. niż. szkół rolniczych przeznaczonych dla synów włościan i przyczynić się do rychlejszego osiągnięcia celu na wstępie wskazanego.

Jedynie tylko Rada pow. borszczowska dostarcza szkole kandydatów i to co roku jednego lub dwóch na koszt funduszu powiatowego.

Warunki i termin przyjęcia kandydatów do szkoły.

Chcący wstąpić do kraj. niż. szkoły rolniczej w Jagielnicy, jako uczeń, powinien:

1. Najdalej do dnia 15 maja wnieść do Dyrekcji szkoły rolniczej w Jagielnicy

(o. p. Jagielnica) podanie z dołączeniem:

- a) Metryki urodzenia i chrztu, udowadniającej, że kandydat ukończył 16 rok życia.
- b) Świadectwa szkolnego z ukończenia szkoły ludowej z dobrym postępem oraz ukończenia nauki dopełniającej w szkole ludowej.
- c) Świadectwa moralności i dotychczasowego zatrudnienia, które to świadectwo ma być wystawione przez właściwy urząd parafialny i zwierzchność gminną.
- d) Świadectwa zdrowia, wystawionego przez lekarza.

2. W dniu oznaczonym przez Dyrekcję złożyć egzamin wstępny, z którego kierownik szkoły osadzi, czyli kandydat jest dostatecznie umysłowo rozwinięty i czy posiada potrzebne wykształcenie elementarne, ażeby mógł korzystać należyście z nauk w szkole rolniczej udzielanych. (Termin do tego egzaminu przypada w drugiej połowie czerwca każdego roku).

Za koszt utrzymania ucznia t. j. za wikt, ubranie (prócz bielizny), pościel, pomieszkawanie, opał, światło i pranie płaci się do kasy zakładu 150 zł. rocznie w ratach półrocznych z góry. Od opłaty tej bywają uwolnieni niezamożni uczniowie.

Synowie jednakże włościan, posiadających własne gospodarstwo rolne, przyjęci będą przed innymi kandydatami i otrzymają bez względu na ich stan majątkowy bezpłatne utrzymanie kosztem funduszu krajowego.

Każdy wstępujący do zakładu czy to na własny koszt czy na koszt krajowy powinien być opatrzony w dostateczną bieliznę i dobre juchtowe buty.

Trwanie nauk i rozpoczęcie roku szkolnego.

Nauka cała w kraj. niż. szkole rolniczej w Jagielnicy trwa lat trzy. Rok szkolny rozpoczyna się w regule 1 lipca, a kończy 30 czerwca.

Egzamina i świadectwa.

Przy końcu każdego roku szkolnego składają uczniowie egzamina roczne z wszystkich przedmiotów nauki przed Komisją egzaminacyjną. O wyniku tego egzaminu, który stanowi o przejściu ucznia na rok wyższy, zawiadamia kierownik szkoły listownie rodziców lub opiekunów każdego ucznia.

Uczeń, który przy egzaminie rocznym nie otrzymał przynajmniej dostatecznego postępu z wszystkich przedmiotów nauki, nie może przejść na rok wyższy. Po ukończeniu zaś całego trzechletniego kursu nauk zdaje każdy uczeń egzamin końcowy czyli główny z całości nauk zawodowych (rolnictwa, hodowli zwierząt domowych i administracji) przed osobną Komisją egzaminacyjną, a w razie pomyślnego wyniku tego egzaminu otrzymuje świadectwo ukończenia nauk, którym jest wyrażony ogólny postęp w naukach, stopniami: celujący, bardzo dobry, dobry, dostateczny; a zachowanie się stopniami: zupełnie odpowiednie, odpowiednie, a względnie zaledwie odpowiednie.

Świadectwo to służy jako dowód wiedzy wymaganej do zawodu rolniczego na małej posiadłości (gospodarstwie włościańskim).

Uczeń, który egzaminu końcowego z postępowaniem przynajmniej dostatecznym nie złożył, otrzymuje świadectwo, w którym stopień niedostateczny wiedzy jest wyraźnie podany.

II. Skład grona nauczycieli.

1. Antoni Świeżawski, kierownik zakładu i nauczyciel fachowy, uczy: rolnictwa, zarządu gospodarskiego tudzież ustaw, mających styczność z gospodarstwem, razem tygodniowo 15 godzin, — nadto prowadzi całe gospodarstwo szkolne.

2. Franciszek Cisko, drugi nauczyciel fachowy uczy hodowli zwierząt domowych, wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych, ogrodnictwa i pszczelnictwa, razem tygodniowo godzin 21.

3. Zygmunt Ziemiański, nauczyciel do nauk elementarnych, ogólnie kształcących, uczy: języka polskiego i ruskiego, rachunków i geometrii, geografii i historii, tudzież kaligrafii i rysunków, razem tygodniowo 24 godzin.

4. Józef Świątański, instruktor, uczy wykonywania wszelkich prac ręcznych i dozoruje uczniów przy pracach gospodarskich.

5. Ksiądz Eliasz Matkowski, gr. kat. proboszcz w Świdowej uczy religii obu obrządków w 2 godzinach tygodniowo, a ksiądz Chrzanowicz, kooperator obrz. łac. miewał egzorty raz na tydzień w miesiącach letnich.

6. Teofil Sochaniewicz, kraj. wędrowny nauczyciel weterynaryi, uczył weterynaryi przez 6 tygodni, codziennie po 4 godziny, a

7. Zygmunt Jakliński, oficynał c. k. fabryki tytoniu, uczył szczegółowej uprawy tytoniu po 2 godziny tygodniowo w okresie wiosennym i jesiennym.

III. Nauki w szkole udzielane.

a) Nauka teoretyczna. Rodzaj i treść nauk wszystkich podane zostały w sprawozdaniu z r. 1890/91.

Na I roku przeważają nauki elementarne, ogólnie kształcące i podstawowe. W bieżącym roku rozpoczęto także na tym roku naukę wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych.

Na roku II rozpoczynają się nauki zawodowe rolnicze, i te przeważają na roku III.

b) Nauka praktyczna ma swą główną podstawę w gospodarstwie szkolnem. Uczniowie zajęci są codziennie w gospodarstwie szkolnem, mianowicie przez 9 miesięcy (tj. od 1. października do końca czerwca) uczniowie tylko jednego roku lub 2 lat na przemian, a przez 3 miesiące letnie uczniowie wszystkich trzech lat.

Oprócz tego kolejno po 2 uczniów obsługuje przez cały tydzień konie, dwóch bydło, dwóch świnie, a jeden pełni służbę gumienno (ogólną). Uczniowie III (trzeciego) roku w obsłudze inwentarza bywają używani do dozoru, oraz do dojenia krów, — są

oni przewodnikami w tych robotach, a oprócz tego prowadzą kolejno rachunkowość gospodarstwa szkolnego przez zapisywanie poszczególnych dat w dzienniku robocizny, w rejestrach gospodarskich, w dzienniku kasowym i księdze kontowej i wykonują raporta tygodniowe obrotów gospodarstwa szkolnego.

Nauczyciele fachowi i instruktor wskazują uczniom właściwe i poprawniejsze wykonywanie robót gospodarskich, oraz wśród roboty dają stosowne objaśnienia, zwracając uwagę na zwyczajne błędne wykonywanie, jakoteż na właściwy cel roboty, jej skutek i od stosownej pory zależne wykonania

Nauczyciel rolnictwa a zarazem kierownik szkoły kieruje całym gospodarstwem i dozoruje bezpośrednio uprawy roślin, — nauczyciel zaś hodowli zwierząt domowych dozoruje bezpośrednio utrzymania inwentarza żywego gospodarstwa szkolnego i obchodzenia się z nabiąłem.

Instruktor jest nie tylko nauczycielem robót ręcznych, ale także głównym dozorcą pracujących w gospodarstwie uczniów, przyczem w razie dalszego rozrzucenia robót bywa posiłkowany przez nauczycieli fachowych w czasie wolnym od nauki szkolnej.

Tym sposobem uczniowie uczą się pod okiem nauczycieli i obrabiają całe gospodarstwo szkolne sami, bez najemnego robotnika, — a przez cały trzyletni peryod nauki ma każdy uczeń dosyć sposobności do nabrania należytej wprawy w wykonaniu wszelkich prac przy gospodarstwie.

Za zezwoleniem Wydziału krajowego używa się obecnie do pomocy instruktora jednego z lepszych ukończonych uczniów jako praktykanta na przyszłego instruktora. W tym roku wzięto na ten cel Andrzeja Lipowicza, który ukończył szkołę tutejszą w r. 1892 i zajął miejsce po wziętym do wojska praktykancie Kazimierzu Dymnickim. Jednakowoż Lipowicz za radą lekarza musiał wkrótce ustąpić z powodu ostrości tutejszego klimatu i przyjął służbę w innej okolicy, zakład zaś pozostawał w bież. roku przez dłuższy czas bez żadnego praktykanta z braku odpowiedniego w tym celu kandydata. Nadto polecił Wydział krajowy wysłać ukończonego ucznia tut. szkoły Kaliksta Łozińskiego do Kamionki Strumiłowej, ażeby tenże wyuczył się w tamtejszej szkole kołodziejstwa i po ukończeniu tej nauki zajął miejsce praktykanta, a później miejsce instruktora w niższej szkole rolniczej.

Łoziński z powodu choroby oczu udał się do szkoły kołodziejskiej dopiero w wiosną b. r., a w początku lipca kąpiąc się w rzece, utonął. Na razie w miejsce Łozińskiego nie wysłano do Kamionki innego ucznia, bo odpowiedni do tego celu służą obecnie w wojsku.

Na praktykanta użyto ukończonego obecnie ucznia tutejszej szkoły Mikołaja Hrycaja.

IV. Środki naukowe.

1) Głównym środkiem naukowym jest gospodarstwo szkolne na obszarze 30 morgowym z odpowiednimi budynkami i własnym inwentarzem. (O gospodarstwie tem dalej pod IX).

Nadto służą do demonstracji i ćwiczeń przy nauce:

2) Półko do uprawy roślin okazowych, na którym na małych grządeczkach uprawia się te z ważniejszych roślin, które na polu należącym do gospodarstwa nie są pomieszczone.

3) Zbiór fizyczny obejmuje 141 sztuk okazów. W bieżącym roku przykupiono szlamownik Kühna.

4) Zbiór zoologiczny i hodowlany obejmujący zwierzęta wypchane, szkielety konia, krowy, okazy z masy papierowej: serca, żołądka, wymienia krowy, dolnej części nogi końskiej (do rozbierania), uterus krowy w 4 tym miesiącu, uterus krowy, próżny, — szemat kanału przewodowego, noga bydłęca rozkładana, noga konia zdrowego obleczone skórą, błęd kostny przykryty skórą, błęd kostny na okrytej nodze, uzębienie konia w 9-ciu stadyach, 4 rasy koni i 9 ras bydła rogatego.

Do okazów zoologicznych przybyło b. r.: 6 preparatów spirytusowych ryb, płazów i owadów. — Tu należą także okazy z gipsu typów zwierząt rasowych (2 konie, 2 krowy, 3 barany, 1 świnia), dalej, uprząż na konie i woły i miara do oznaczania wagi bydła, przyrządy do mleczarstwa, między tymi separator (Alpha-Baby), przyrząd do oznaczania tłuszczu w mleku (centryfuga talerzowa ręczna dra Gaertniera). W b. r. przybyła masłnica szklana z 2-ma cylindrami.

5) Zbiór botaniczny obejmuje: 19 okazów z masy papierowej, tablice ścienne, zielniki roślin pożytecznych i chwastów, zbiory nasion i t. p.

Przybyło w b. r. 5 okazów botanicznych z masy papierowej.

6) Zbiór mineralogiczny: okazów minerałów, skał i skamielin dawniej nabytych 150 sztuk, a przykupiono nowych 84, — razem 234 sztuk.

Świder do wydobywania ziemi od Borhardta z Zurychu.

Przybyło w b. r.: Zbiór gatunków ziem pierwotnych w 36 słojach i zbiór ziem podług Daferta w 42 słojach.

7) Biblioteka składa się z dzieł dotyczących:

a) rolnictwa, hodowli zwierząt domowych i pszczelnictwa	390
b) nauk przyrodniczych	53
c) książek do nauki dla uczniów w 324 egzemplarzach	24
d) różnej treści	503
Razem	970

8) Do nauki i zajęcia uczniów w porach roku, w których przy gospodarstwie mniej zatrudnienia, służy warsztat stolarski i kołodziejski z tokarnią, w którym uczniowie wykonują naprawy narzędzi gospodarskich.

V. Frekwencya uczniów.

W roku szkolnym 1894/5 było na I. oddziale (roku) sześciu uczniów, na II dziesięciu, na trzecim jedenastu, — razem 27 uczniów.

Według wieku było: Mających z końcem roku szkolnego 16 lat 1, 18 lat 9., 19 lat 8., 20 lat 8, 22 lat 1.

Wszyscy ci uczniowie przed wstąpieniem do zakładu wynieśli przygotowanie ze szkoły ludowej. Według powiatów było:

Z czortkowskiego 6, z buczackiego 2, z husiatyńskiego 2, z zaleszczyckiego 1, z cieszanowskiego 2, z żółkiewskiego 1, z rzeszowskiego 2, z kolbuszowskiego 1, z sokalskiego 1, z kossowskiego 1, z krośnieńskiego 1, z bóbreckiego 3, z złoczowskiego 1, z kamionckiego 1, z borszczowskiego 1 i z brzozowskiego 1.

Według zatrudnienia rodziców było: synów włościańskich 23, nauczycieli ludowych 1, rzemieślników 1, ofycjalistów prywatnych 2.

Cały kurs nauk ukończyli w roku szkolnym 1894/5:

1. Czeakałowski Jędrzej z postępem bardzo dobrym.
2. Dickmaier Jan z postępem dobrym.
3. Faryniarz Henryk z postępem dobrym.
4. Gromnicki Franciszek z postępem dobrym.
5. Hrycaj Mikołaj z postępem bardzo dobrym.
6. Kryczyński Leon z postępem dobrym.
7. Legięć Wojciech z postępem dobrym.
8. Paluch Józef z postępem dobrym.
9. Pasławski Jędrzej z postępem dobrym.
10. Sowiak Bazyl z postępem dostatecznym.
11. Szumowski Michał z postępem dobrym.

VI. Wiadomości o byłych uczniach.

Z uczniów, którzy ukończyli szkołę w r. 1893/4 jednego wzięto do wojska, jednego wysłał Wydział krajowy do szkoły kołodziejskiej, jeden wstąpił na kurs przygotowawczy do c. k. Seminarium naucz. w Samborze i jest uczniem celującym, dwóch zostało w ojcowskich gospodarstwach a czterech umieściło się przy większych gospodarstwach, będąc synami mniej zamożnych włościan.

VII. Sprawy internatu.

Uczniów 27 mieściło się w 2 salach sypialnych, — w jednej 9, a w drugiej 18. Przyjętych było 32, lecz 5 opuściło w początkach roku zakład samowolnie, z powodu, że wykonywanie robót gospodarskich wydawało im się zanadto uciążliwe.

Sale sypialne są przez cały dzień zamknięte, a uczniowie przebywają w dzień o ile nie są w gospodarstwie zatrudnieni, w 3 salach naukowych.

Pościel uczniów składa się z siennika, prześcieradła, poduszki siewczą napchaną i 2 koców (jeden letni, a jeden zimowy).

Ubranie otrzymują uczniowie następujące :

Na 3 lata 1 czapkę wełnianą, 1 kożuszek i 1 guńkę, na 2 zimy 1 parę spodni wełnianych (hołosznie) do pracy ; — corocznie zaś 1 spodnie i 1 kamizelkę sukieną, tudzież kurtkę i spodnie z kortu odświętne. W miarę zaś użycia daje się uczniom ubranie z drelichu i obuwie. Koszt ubrania i oprania 1 ucznia wypadł w roku 1894 na 45 złr. 14 ct. w. a.

Stołowanie uczniów odbywa się w własnym zarządzie. Jest to najtańszy sposób wyżywienia uczniów i bardzo odpowiedni przy własnem gospodarstwie, bo produkta tego dają się należycie spieniężyć. Wdraża się też w ten sposób uczniów w oszczędne gospodarstwo domowe, bo każdy kolejno pełni przez 1 miesiąc służbę szafarza, wydając do kuchni artykuły spożywcze na wagę według przepisu.

Uczniowie sami zajmują się przeróbką mleka i tym sposobem mają najlepszą naukę praktycznego i należytego obchodzenia się z nabiałem i użycia separatora i innych poprawnych przyrządów w gospodarstwie nabiałowem.

Porządek jedzenia uczniów podług pierwotnego ustanowienia Kuratoryi szkoły był następujący :

Dni tyg.	Śniadanie	O b i a d	Kolacya
Poniedział.	Mleko z ryżem.	Zupa grochowa. Kluski z serem i słoniną.	Ziemniaki ze słoniną.
Wtorek	Mleko z mamałygą.	Zupa grochowa. Pierogi z serem i kartoflami.	Kasza hreczana ze słoniną.
Środa	Mleko z mamałygą.	Barszcz — ziemniaki.	Zacierka na mleku.
Czwartek	Mleko z mamałygą.	Rosół z perłową kaszą. Sztuka mięsa z kapustą. Fasola na kwaśno.	Zupa ziemniaczana.
Piątek	Mleko z mamałygą.	Barszcz. Ziemniaki z masłem.	Kasza jaglana na mleku.
Sobota	Mleko z mamałygą.	Zupa grochowa. Kasza perłowa ze słoniną.	Zacierka na mleku.
Niedziela	Mleko z chlebem.	Rosół z ryżem. Sztuka mięsa z ogórkiem lub kapustą. Ziemniaki ze słoniną.	Fasola na kwaśno.

Każdy uczeń otrzymuje 1 kg chleba pytlowanego na 2 dni. Oprócz tego przez cały czas trwania cholery dostawali uczniowie w b. r. 2 razy dziennie gorącą herbatę. Koszt stołowania jednego ucznia wynosił w r. 1894 64 złr. 73 ct.

Nadzór bezpośredni w internacie wykonuje kierownik szkoły przy pomocy głównie instruktora, — nauczyciel fachowy usuwa się od pomocy w dozorze uczniów z braku zdrowia, zaś nauczyciel do nauk elementarnych, mieszkając dotąd w znaczniejszej odległości we wsi, nie może posiłkować w dozorze uczniów.

Stan zdrowotny uczniów był pomyślny, pomimo, że przez dłuższy czas zakład był narażony na zawleczenie cholery, która w b. r. w Jagielnicy i sąsiednich miejscowościach silniej grasowała.

VIII. Budynki szkolne.

Budynki szkolne opisane w poprzednich sprawozdaniach uległy o tyle zmianie, iż wskutek budowy nowego mieszkania dla 2 nauczycieli przeniesiono drewnitnię i wychodki na inne miejsca poza jadalnię, przyczem drewnitnię na nowo poszyto. Całe otoczenie dziedzińca zakładowego, składającego się z rozpadającego się już płotu, przemieniono na znacznie trwalszy parkan, którego długość (obwód) ma 310 74 m., a koszt po 2 zł. 40 ct. wynosi 745 zł. 77 ct. w. a

W budynkach szkolnych zostały wewnątrz wszystkie ubikacje na nowo wybite, a zewnątrz otynkowanie poprawione, dano 1 piec nowy w pokoiku między sypialniami, który przekształcono na umywalnię, wykładając podłogę blachą dla uniknięcia zamakania sufitu. Dotąd umywalni osobnej nie było i uczniowie umywali się w sypialniach, co utrudniało utrzymanie właściwej czystości.

Ponieważ obecnie z braku miejsca kancelarya i biblioteka znajduje się w mieszkaniu kierownika zakładu, infirmarza zupełnie brakuje, gabinet zaś mieści się w małym pokoiku, więc przy przeniesieniu się kierownika i fachowego nauczyciela do nowo budujących się mieszkań, należy w głównym budynku pomieścić kancelaryę z biblioteką, infirmarz, oraz urządzić obszerniejszy nieco gabinet, korzystając z dotychczasowych mieszkań nauczycieli, których część zajmą nauczyciel do nauk elementarnych i instruktor.

Mleczarnia jest bardzo szczupłą, bo się obecnie mieści w sieni prowadzącej do piwnicy, wypada więc przenieść ją w dogodniejsze miejsce w nowej przybudowie obok jadalni, gdzie też w sąsiedztwie pomieści się stelmacharnię z 3 warstatami, by uczniowie wszyscy mogli nabyć wprawę w słojdzie gospodarskim.

Potrzebne też jest wybudowanie drogi bitej, któraby łączyła zakład z drogą powiatową nowo urządzoną do Ułaskowiec. Połowę tej drogi buduje skarb dla swej potrzeby.

IX. Gospodarstwo szkolne.

1. Obszar ziemi o powierzchni 30 morgów do gospodarstwa szkolnego należący, obejmuje tylko samą rolę, a to: 21 morgów obok budynków szkolnych, w jednym kawałku (własność JW. Karola hr. Lanckorońskiego) i 9 morgów w 4 parcelach blisko siebie w obrębie gminy Ułaskowce położonych, oddalonych około 3 kilometry od budynków szkolnych, a zakupionych na własność szkoły kosztem funduszu krajowego. Tu udało się przez usypanie 2 grobel rękami uczniów wydobyć z nieużytku półmorgowy kawałek ziemi od podlewającego jeziora, który częścią do roli przyłączono, a częścią zasadzono łożyną.

Łąk gospodarstwo szkolne nie posiada, podobnie jak wielka część posiadłości gruntowych podolskich i całą ilość potrzebnego siana wydobywa się ze swych gruntów ornych.

2. Budynki gospodarskie są następujące: 1. stajnia (lepianka oszalowana deskami) z 3 przedziałami na krowy, buhaja i cielęta, oraz z osobną komórką na przysposobienie paszy (mieszczącą sieczkarnię i szarpacz do buraków); 2. stajnia z 4 oddziałami na konie robocze, jałownik, wozownię i stelmacharnię; 3. trzoda chlewna mieści się w części budynku, z którego drewnitnia oddzielną została dla zrobienia miejsca nowo budującym się mieszkaniom dla nauczycieli. 4. stodoła wraz z spichlerzem pod jednym dachem; 5. szopa na słupach 4 metrowych na zboże w snopie i pasze (w $\frac{1}{5}$ części tej szopy urządzono suszarnię tytoniową).

W dotychczasowych stajniach, rozmieszczonych w trzech budynkach, należyty dozór jest utrudniony i niewłaściwe, a nawet zdrowiu uczniów i bydła jest szkodliwe z tego względu, iż roznoszenie paszy z wspólnej komory do 5 odrębnych oddziałów zawsze przez dziedzińiec naraża łatwo w zimie na przeziębienia. Gdy przytem jedną stajnię trzeba usunąć, bo przeszkadza należytemu wjazdowi z drogi łączącej zakładowe podwórze z nowo urządzoną bitą drogą powiatową, potrzebnem jest przeniesienie stajen gospodarskich, a przytem pomieszczenie wszystkiego inwentarza żywego pod jednym dachem tak, aby to urządzenie mogło być wzorowem dla mniejszego właściciela gruntowego. Przy tej sposobności należy urządzić krowiarnię do dogodniejszego przechowywania gnoju pod bydlętem jakoteż osobną gnojarnię, by uczniom uwidocznić obydwie sposoby przechowywania gnoju stajennego.

Projekt osobny w tym względzie przedkłada Dyrekcyja Wysokiemu Wydziałowi krajowemu.

3. Inwentarz martwy używany w gospodarstwie szkolnem obejmuje 2 pługi Sacka : starszy D8M i nowszy D10S, z urządzeniem do przekształcenia na podskóbnik, 1 pług Claytona, 1 pług 4-ro skibowy o drewnianej ramie, 1 kultywator, 1 parę bron żelaznych dyagonalnych a 1 parę bron drewnianych lżejszych, siewnik 9-rzędowy Sacka, znacznik, wałek drewniany, dalej: okopywacz, pielnik konny, 2 wozy, młocarnię ręczną, sztyftową Claytona, sieczkarnię Bentala, szarpacz do buraków, śrótownik, grabie ręczne mechaniczne, młynek do czyszczenia zboża rafowy i polski (wialnię) z fabryki Claytona, treur Kühnego, ręczne grace, motyki, rydle, widły, kosy, mechaniczne klepadło do kos i inne w gospodarstwie potrzebne ręczne narzędzia.

4. Inwenfarz żywy składa się z koni roboczych, bydła rogatego i trzody chlewnej. Do jesieni 1891 utrzymywano także owce; dla braku zaś pastwiska zostały sprzedane z przyzwoleniem Wys. Wydziału krajowego;

a) Koni roboczych, zwykłych, fornalskich, zakupywanych w miarę potrzeby utrzymuje się sztuk 4.

b) Bydła rogatego utrzymuje się stale 6 krów, 3 jałówki, 2 cieląt, oraz 1 buhaja subwencyjnego rasy Simenthal. Do utrzymania krowiarni w należytej ilości i dla odmłodzenia jej przysadza się co roku 1 lub 2 cieliczki, co roku też przybywa z jałownika 1 krowa pierwiastka, a najstarszą lub mniej mleczną krowę sprzedaje się. Dwuletnie jałówki przyucza się do pociągu, aby później jako krowy mogły posiłkować roboty sprzężajne. Buhaja subwencyjnego rasy Simenthalskiej dopuszcza się według instrukcyi Towarz. gospodarskiego do krów włościan za opłatą, które koszta utrzymania tego buhaja pokrywa, bywa też buhaj używany do pociągu, a to do dowózki paszy zielonej, snopów, gnoju i t. p. Mleka od 6 krów otrzymuje się w przecięciu około 12.000 litrów rocznie (w r. 1894/5 było 15.624 litrów), które oddaje się na rachunek stołowania uczniów w cenie $4\frac{1}{2}$ ct. za litr. W tej samej cenie bywa także mleko stronom odsprzedawane.

Mleko i produkta przeróbki mleka wystarczają nietylko na potrzeby zakładu, ale pozostaje jeszcze pewna ilość do spieniężenia, mianowicie od czasu zaprowadzenia separatora (Alpha-Baby), przy pomocy którego uzyskuje się masło wyborowej jakości.

Trzoda chlewna składa się z knura, 4 macior, wieprza opasowego i kilka sztuk prosiąt dla odnowienia chlewni. Knura subwencyjnego rasy Yorkshir według instrukcyi Tow. gospodarskiego dopuszcza się do macior włościan za opłatą. — Hodowla świń skierowaną jest na sprzedaż prosiąt odsadnych, mały dochówek materiału żeńskiego i na opas dla własnej potrzeby. Podstawę żywienia świń stanowią w zimie drobne ziemniaki z gospodarstwa własnego, a z kuchni oskrobiny ziemniaczane (dla stosownego unormowania karmy dokupuje się grysu), w lecie zaś głównem pożywieniem są lucerna i odpadki kuchenne i nabiałowe (serwatka).

Etatu służby gospodarskiej nie ma żadnego, bo uczniowie sami obrabiają i obsługują całe gospodarstwo szkolne, które porachunkiem płaci zarobek uczniów (około 400 zł. w. a. rocznie).

Blizsze szczegóły odnoszące się do gospodarstwa szkolnego objęte są osobnym planem gospodarskim, który dyrekcyja na podstawie wskazówek z Dep. II. Wydziału krajowego w porozumieniu z referentem tego departamentu prof. Strusiewiczem wypracowała i Wys. Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia przedłożyła. Według tego planu wprowadzono w gospodarstwie szkolnem następujący podział pól:

A. Pole przy szkole

I	płodozmian główny	morgów 17
1.	Ugor gnojowy z przedplonami (mieszanki owies)	
2.	Pszenica podsiana koniczyną z trawami.	
3.	Koniczyna z trawami, 2 pokosy na siano.	
4.	» » jeden pokos i potrzaska zbywającym nawozem stajennym.	
5.	Pszenica.	
6.	Na silniejszym nawozie połowa buraków a połowa kukurudzy.	
7.	» » » jęczmień.	
8.	» » » groch — ziemniaki.	
9.	» » » żyto — owies.	

II. Pole lucernowe

morgów 3

- Lucerna przez 6 lat 1 morg 800⁰ }
 Na silnym gnoju ziemniaki buraki 1200⁰ }
 potem marchew i pasze zielone 1200⁰ } 1 . 800⁰ }
- III. Pole tytoniowe.
 Na gnoju tytoń 800⁰ } morgów 1
 « » okopowe 800⁰ }
- B. pola przy jeziorze morgów 9
 1. Na gnoju mieszanka na siano.
 2. Pszenica.
 3. Koniczyna.
 4. Pszenica.
 5. Kukurudza na gnoju.
 6. Owies.
 7. Groch.
 8. Żyto.

Wynik gospodarstwa w ubiegłym roku szkolnym 1894/5 był następujący:

1. W dziale produkcji rolnej:

Gatunek płodu	Przestrzeń		P l o n						Wypada plon z 1 morga	
	morg.	sa- żni	w ziarnie			w sto- mie	w gła- biach	w siano		w li- ściach
			czeln	średn.	po- śledn.					
Żyto olbrzymie	1579	598				764				ziarna czelnego
" krzyca	1163	625				1053				605 kg
Pszenica banatka	3 1540	2661	123	100		7023				851 "
" mieszana (ban. i gólk)	1030	8 0		50	2020					671 "
" gółka	1 992	201		22	2150					1258 kg
" jara banatka	450	201			712					992 "
Jęczmień	1 1157	1593	276		3666					214 "
Owies	3 419	2240			6528					926 "
Groch Wiktorya	1 1271	1603			3229					637 "
" i lnianki		16			90					89 "
Kukurudza {	2 358	2150			3862					978 "
" i fasola {		157			174					70 "
Wyka	400	191			168					404 "
Ziemniaki Aurora	1292					9061				11844 "
" kanclerze	224					1706				12890 "
" różane	359					2190				9741 "
" championy	124					1040				13333 "
" cud świata	190					1680				14125 "
" Magn. bonum	24					209				13984 "
" Alkohol	40					333				13225 "
" cebulki	56					392				11208 "
" Daberskie	120					663				8840 "
" 9 odmian Doł- kowski	55					605				17424 "
" 3 " inne	13					135				16615 "
Buraki pastewne	1 974					39400				24625 "
" cukrowe	42					568				21638 "
Marchew pastewna	468					4500				17521 "
Mieszanka na siano	1 700	83			684		2238			2238 "
Koniczyna	4 651						12026			2730 "
" i trawy naś.	700									188 "
Kapusta (31 kop)	300					4650				248 "
Mak	100	51								816 "
Tytoń	600							465		1240 "
Zielona pasza	2 571									
Ugor	700									
Okazowe pole	500									
	30	—	14438	399	172	35123	67182	14264	465	

2. W dziale produkcji zwierzęcej :

a) Krowiarnia. Stan 30. czerwca 1895: 6 krów, 1 jałówka $2\frac{1}{2}$ rocznia, 2 jałówki roczne, 1 cieliczka 3-miesięczna, a 1-dwutygodniowa, buhaj 4-letni.

W ciągu roku sprzedano starą krowę Nr. III. „Trwożną“, która zapasłszy się nie zacieliła się i mleczność zatraciła, a natomiast kupiono Krasulę.

Udoje mleka :

Nr. I. krowa, »Kalina«, kupiona w przeszłym roku urodziła cieliczkę dnia 13/6 1895 r., która się wychowuje, dała mleka $2578\frac{3}{4}$ l., cielę wyssało 170 l.	2748 $\frac{1}{4}$ litrów
Nr. II. »Ciekawa« krowa swego chowu (urodziła byczka dn. 28/2 r. 1895 którego sprzedano), dała mleka $2382\frac{3}{4}$ l., cielę wyssało 80 l.	2462 $\frac{1}{4}$ »
Nr. III. »Trwożna«, siwa, Mürzthal, sprzedana dnia 29/1 1895 r. dała mleka	1220 $\frac{3}{4}$ »
Nr. III. »Krasula« na jej miejsce kupiona, urodziła cielę d. 11/2 r. 1895, które sprzedano, dała mleka $1130\frac{1}{2}$ l., cielę wyssało 80 litrów	1210 $\frac{1}{2}$ »
Nr. IV. »Piękna«, krowa swego chowu, urodziła cielę dnia 4/6 r. 1895, które sprzedano, dała mleka $2886\frac{3}{4}$ l., cielę wyssało 90 litrów	2976 $\frac{3}{4}$ »
Nr. V. »Śmiała«, krowa swego chowu, urodziła bliźnięta d. 29/11, które sprzedano, dała mleka $2289\frac{1}{4}$ l., cielęta wyssały 160 litrów	2449 $\frac{1}{4}$ »
Nr. VI. »Łagodna«, krowa swego chowu, urodziła cieliczkę d. 23/4 r. 1895, która się wychowuje, dała mleka 20671 l., cielę wyssało 490 litr.	2557 »
	<u>Razem 15624 litrów</u>

b) Trzoda chlewna. Stan 30. czerwca 1895: 1 knur subwencyjny roczny, 2 maciory 5-letnie, 2 maciory 2-letnie, 2 maciorki zakupione z Zarszyna $2\frac{1}{2}$ miesięczne i 4 prosiąt odsadzonych.

Od 4 macior urodziło się prosiąt 49, sprzedano z pozostałymi z przeszłego roku 55 sztuk za 466 zł. 20 ct. i pozostało 2-miesięcznych 4 sztuki.

Wieprz opasowy i sprzedany chudy, 300 kg., dały 110 zł. 12 ct.

knur stary sprzedany 27 » -- »

» młody 10-miesięczny 43 » 52 »

Razem uzyskano 646 zł. 84 ct.

Nawozem stajennym wyprodukowanym, od powyżej wymienionego inwentarza i 4 koni roboczych wygnojono :

Na polach głównego płodozmianu	5 morgów po 200 g.	1000 g.
» jeziorze	2 » » » »	400 »
na polu tytoniowem	0.5 » » 300 »	150 »
» » lucernowem (koński żąb) lucerna	2 » » » »	600 »
	<u>9$\frac{1}{2}$ morgów</u>	<u>2150 g.</u>

Nawóz utrzymuje się ciągle pod bydłem i prześciela się codzień w stajni gnojem końskim i świńskim. Urabia się też kompost z odchodów ludzkich, plewidel i z ziemi, który polewa się gnojówką spływającą do zbiornika. Kompostu używa się na zasilenie lucerny.

Pod względem finansowym przedstawia się wynik gospodarstwa szkolnego w roku 1894/5 jak następuje :

I. Ogólne :

Rozchody (dług):

Przychody (mienie):

Czynsz dzierżawny

z pola A. 50 zł. 19 ct.

Podatek z pola B. 11 » 75 $\frac{1}{2}$ »

Ubezpiecz. budynk. gosp. 31 » 59 »

Utrzymanie » » 31 » 17 »

Razem 124 zł. 70 $\frac{1}{2}$ ct.

Razem — zł. — ct.

II. Inwentarz martwy.

1. Maszyny i narzędzia.

Wartość z początkiem r. 1894/95	755 zł. 23 ct	Wartość inwentarza martwego z końcem roku 1894/5 t. j. ^{30/6} 1895 po odno- wieniu	708 zł. 61 ct.
Przykupno, utrzymanie i ochronienie	183 » 31 ^{1/2} »		
Razem	938 zł. 54 ^{1/2} ct.	Razem	708 zł. 61 ct.

2. Uprząż.

Wartość na początku 1894/95 roku	46 zł. 52 ct.	Wartość uprzęży z końcem 1894/95 r. po odnowieniu	38 zł. 35 ct.
Odnowienie i utrzymanie	8 » 03 »		
Razem	54 zł. 55 ct.	Razem	38 zł. 35 ct.

III. Inwentarz żywy:

a) roboczy.

Wartość na początku 894/95 r. 3, 240; 1, 150; ogólnie 390 zł. — ct.	Wartość koni z końcem 1894/95 r. 1, 135; 1, 100; 1, 40; 1, 60; ogólnie 335 zł.— ct.
Razem 390 zł. — ct.	Razem 335 zł.— ct.

b) Bydło rogate.

Wartość z początkiem 1894/95 r. 6 krów wagi 2980 kg 1 jałówka » 335 » 2 cieląt » 195 »	Wartość bydła rog. z końcem 1894/95 r. 6 krów wagi 2950 kg 3 jałówki » 1125 » 2 cieląt » 195 »
Razem 3560 kg po 20 ct. 702 zł. — ct.	Razem 4270 kg po 20 ct. 854 złr.

c) Nierogacizna.

Wartość 1. lipca 1894:	Wartość 30 czerwca 1895:
1 knur wagi 155 kg	1 maciora wagi 190 kg
1 maciora » 150 »	1 maciora » 170 »
1 maciora » 150 »	1 maciora » 130 »
2 loszki » 190 »	1 maciora » 130 »
2 wieprzki 200 »	2 loszki z Zarszyna 34 »
11 prosiąt odsanych po 5 zł. = 55 zł.	4 prosiąt odsanych po 5 zł. 20 »
800 × 30 = 264 zł.	660 × 30 = 186 zł.
Razem 319 zł.	Razem 240 zł.

IV. Zapasy płodów rolnych;

Pozostałość z roku ubiegłego:

Pozostałość na rok przyszły:

a) płody zwierzęce — zł. — ct.

a) płody zwierzęce — złr. — ct.

b) płody roślinne:

b) płody roślinne:

Żyta cz. 1226·5 kg à 5 ct. · 61 zł. 32 ^{1/2} ct.	Żyto 682 kg po 6 c. · 40·92
» średn. 19·2 » » 4 » · — » 76 »	Pszenica czeln. 3434 » » 7 » · 240·38
przen. cz. 1036 » » 7 » · 72 » 52 »	» średnia 123 » » 5 » · 6·15
» średn. 125 » » 5 » · 6 » 25 »	Groch 945 » » 8 » · 75·60
Jęcz.obroc. 42 ^{1/2} » » 4 » · 1 » 70 »	Fasola 146 » » 6 ^{1/2} » · 9·49
Groch 712 » » 8 » · 56 » 96 »	Nasienia traw. 31·4 » » 30 » · 9·42
Hrezzka cz. 12 » » 7 » · 7 » 84 »	Kukurudza 554 » » 6 » · 33·24
» średn. 34 » » 4 » · 1 » 36 »	» średnia 14 » » 4 » · 0·56
» 1169 » » 5 ^{1/3} » · 57 » 66 »	Jęczmień 47 » » 4 » · 1·88
Wyka 37 » » 5 » · 1 » 85 »	Owies 25 » » 6 ^{1/4} » · 1·56
Mohar 38 » » 10 » · 4 » 80 »	Grys 164 » » 3 » · 4·92

Koniczyna 878 <i>kg</i> à 50 ct.	4 zł. 37 ct.	Lucerna 1 <i>kg</i> à — ct. —	zł. 82 ct.
Fasola 38 » » 6 »	2 » 28 »	Konicz. szw. 113 » » 4 » 4 »	52 »
Grys 57·5 » » 3 »	1 » 72 »	Lnianka 2 » » 6 » — »	12 »
Lnianka 9·5 » » — »	6 » 58 »	Mak 26·3 » » 20 » 5 »	26 »
		Kminek 3·5 » » 20 » — »	60 »
		Ziemiaki 106 » » 2 ¹ / ₁₀ 2 »	22 »
<hr/>		<hr/>	
Razem	273 zł. 97 ¹ / ₂ ct.	Razem	437 zł. 76 ct.

V. Obroty bieżące w ciągu roku 1894/5.

1. Na rachunek produkcyi zwierzęcej

a) **Konie robocze:**

Gotówką:

Gotówką:

Kucie koni	19 zł. 80 ct.
Weterynarz i lekarstwa	19 » 62 »
Przykup ziarna na obroki 6123 <i>kg</i>	244 » 92 »
Przykup soli kamiennej 33 <i>kg</i>	3 » 36 »
Odnowienie inwentarza	5 » 34 »

Porachunkiem:

Porachunkiem:

Obsługa uczniów w stajni 150 ¹ / ₄ dni	15 » 02 ¹ / ₂ »
---	---------------------------------------

Z własnego gospodarstwa:

W własnem gospodarstwie:

Na obroki ziarna 625 <i>kg</i>	
» paszę siana . 4830 »	
» » marchwi 2280 »	
» » buraków 620 »	
» ściółkę słomy 6711 »	

roboczych dni paro-

konnycch 215

— zł. — ct.

Produkcyja gnoju 300 *q*

— » — »

Razem gotówką i porach. 308 zł. 06¹/₂ ct.

Razem gotówką i porach. — zł. — ct.

b) **Bydło rogate.**

Gotówką:

Gotówką:

Za lekarstwa	11 złr. 55 ct.
Odnowienie inwen. martw. 2 » — »	
Ubezpieczenie buhaja subw. i stemple	1 » 65 »
Obcinanie racic	— » 80 »

Za 5 cieląt	39 zł. 30 ct.
Skokowe od buhaja subwenc. od włościan po 50 ct.	36 » — »
Subwencya Tow. gosp. za 60 skoków płatna l. paźdz. 1895	60 » 30 »

Dokupienie karmy:

Ziarna 400 <i>kg</i>	20·50
Makuchów 923 ³ / ₄	30 99
Grysu 3178 <i>kg</i>	96·06
Soli 70 »	7·14
Słomy 9118 »	61·83 ¹ / ₂ 216·52 ¹ / ₂

Porachunkiem:

Porachunkiem

Obsługa uczniów 445¹/₄ dni 44·52¹/₂

i gotówką:

Z własnego gospodarstwa:

Za mleko 14554 l. po 4¹/₂ ct. = 654 zł 89¹/₂

Mleka 1070 litrów	
Ziarna 2136 ¹ / ₂ <i>kg</i>	
Siana 9434 »	
Słomy 15622 »	
Buraków 33866 »	
Marchwi 1646 »	

We własnem gospodarstwie wy-
produkowano gnoju 1750 *q*

Razem 277 zł. 05 ct.

Razem 790 zł. 19¹/₂ ct.

e) **Trzoda chlewna.**

Gotówką:		Gotówką:	
Koszta sprzedaży prosiąt	11 zł. 41 ct.	Z4 prosięta 55 sztuk	466 zł. 20 ct.
Zakupno 2 loszek z Zarszyna	38 » 61 »	Za dopuszczanie knura	
Naczynia i zakłucie wieprza	4 » 15 »	włociańskiego	12 » — »
Karma dokupiona:		Subwencya za utrzym. knura	
Grysu 1329 kg zł.	40 74	z Tow. gospodar.	16 » — »
Ziarna 2843 » »	113 72	Za wieprza chudego	
Makuch 57 » »	1 71	110 kg a 33 ct.	36 » 30 »
Soli » »	— 92	Za wieprza opasowego	
	157 » 09 »	190 kg po 38 84	73 » 82 »
		Za knura starego 135 kg.	
		po 20 ct.	27 » — »
		Za knurka 10-miesięcz.	
		Tow. gosp. 94 × 45	43 » 52 »

Porachunkiem:

Obsługa uczniów 128 ³ / ₄ dni	12 zł. 87 ¹ / ₂ ct.
Mleko	
zbierane 1984 ¹ / ₂ l. zł.	39 69 ¹ / ₂
Maślanka 604 » »	6 04
Serwatka 605 » »	1 62 ¹ / ₂
	47 » 36 »

Porachunkiem:

Z własnego gospodarstwa:

Ziarna	311 ¹ / ₂ kg
Słomy	5337 »
Ziemniaków	7577 »

Razem 271 zł. 49¹/₂ ct.

Z własnego gospodarstwa:

Produkcya gnoju 100 q.

Razem 674 zł. 84 ct.

2 Na rachunek produkcji roślinnej:

Gotówką:

Tępienie szkodników	4 zł. 51 ct.
Zakupno zasion	26 » 13 »
Ubezpieczenie zboża od	
gradu i ognia	48 » 97 »

Porachunkiem:

Robocizna uczn. 2612 ¹ / ₄	
dni	261 » 22 ¹ / ₂ »

We własnym gospodarstwie:

Robocizna sprzężajna parokonnych dni 212

Nawozu stajennego użyto 2000 q.

Razem 340 zł. 83¹/₂ ct.

Gotówką ze sprzedaży i porachunkiem na stołowaniu uczniów:

Żyta 1500 kg	zł. 79 88	
Pszenicy		
1706 kg	» 120 39	
Jęczmień		
1310 kg	» 78 60	
Kukurudza		
2016 kg	» 133 14	
Groch 1118 kg	» 89 48	
Owies 165 kg	» 9 90	
Mak 20 45 »	» 5 51	
Ogórków	» 1 73	
Nasion różnych	» 4 33	
Fasoli 38 kg	» 2 28	
Ziemniaków		
11991 kg	» 207 05	
Kapusty 31 kop	» 62 06	794 zł. 36 ct.

Razem 794 zł. 36 ct.

W własnym gospodarstwie spotrzebowano :

Na siew — na ziarno — na paszę :

Żyta	178	kg		
Pszenicy	566	"		
Jęczmienia	221	"	21	kg
Owsa	141	"	50	"
Grochu	232	"	25	"
Wyki	34	"	99	"
Kukurudzy	59	"	82	"
Koniczyny	—	"	33	"
Traw	—	"	3 ¹ / ₂	"
Fasoli	18 ¹ / ₂		—	
Mohar	—		38	"
Ziemniaków	3585	kg.	—	"
Buraków	—		14 ¹ / ₂	"
Lucerny	—		14	"

Karma podana przy inwentarzu żywym.

b) Pole tytoniowe.

Gotówką :

Gotówką :

Asekuracja od gradobicia 8 zł. 33 ct. Za liście tytoniowe 465 kg 98 zł. 27 ct.
Drut, szpagat, ćwioki, maty 39 " 83 "

Porachunkiem :

Robocizna uczniów 442¹/₄ dni 44 " 22¹/₂

Z własnego gospodarstwa :

Gnoju 150 q.

Robocizna sprzężajna 3 dni

Razem 92 zł. 38¹/₂ ct.

Razem 98 zł. 27 ct.

Z e s t a w i e n i e .

Wyszczególnienie :	Dług		Mienie	
	zł.	ct.	zł.	ct.
I Wydatki ogólne	124	17 ¹ / ₂	—	—
II. Inwentarz martwy 1. Maszyny i narzędzia	935	54 ¹ / ₂	708	61
2. Uprząż	54	55	38	35
III. Inwentarz żywy a) roboczy	390	—	355	—
b) bydło rogate	712	—	854	—
c) trzoda chlewna	319	—	240	—
IV. Zapasy płodów i materiałów	273	97 ¹ / ₂	437	76
V. Obroty bieżące w r. 1894/95 :				
1. rachunek produkcji zwierzęcej				
a) konie robocze gotówką	308	06 ¹ / ₂	—	—
b) bydło rogate "	277	05	790	15 ¹ / ₂
c) trzoda chlewna "	271	49 ¹ / ₂	774	84
2. rachunek produkcji roślinnej				
a) folwarcznej	340	83 ¹ / ₂	794	36
b) pole tytoniowe	92	38 ¹ / ₂	98	27
Razem	4099	60 ¹ / ₂	4971	38 ¹ / ₂
Po strąceniu wydatków (w tych 377 zł. 86 ct. policzonych za pracę uczniów)	—	—	4099	60 ¹ / ₂
Zostaje czysty dochód czyli z jednego morga 29 zł. 05 ct.	—	—	871	78

X. Kronika szkoły.

Przy egzaminach obecni byli delegaci Wysokiego Wydziału krajowego JW. Panowie: radca Romanowicz i Tadeusz Langie. Odwiedzał też szkołę JW. radca Struszkiewicz oraz dyrektor kraj. niż. szkoły rolniczej w Horodence W Pan Bastgen z 11 nauczycielami ludowymi, którzy odbywali kurs nauki rolnictwa w tamtejszej szkole.

Z Dyrekeyi kraj. niż. szkoły rolniczej.

W Jagielnicy, dnia 16. sierpnia 1895.

Antoni Świeżawski w. r.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach za r. 1894/5.

I. Ogólne wiadomości o szkole.

Cel szkoły. Głównym celem krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, jak to już w poprzednich sprawozdaniach nadmieniono, jest przysposobić synów włościan do zawodu gospodarzy rolnych, a to nie tylko przez udzielanie im teoretycznej i praktycznej nauki we wszystkich działach gospodarstwa wiejskiego, ale także przez ugruntowanie i uzupełnienie wykształcenia ogólnego, w szkole ludowej nabytego, jak niemniej przez pielęgnowanie strony moralnej i religijnej wychowañców szkoły i zaprawienie ich do ścisłego i sumiennego wypełniania wszelkich obowiązków.

Warunki i termin przyjęcia kandydatów do szkoły.

Cheący być do krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach przyjęty, powinien:

1. Najdalej do 15. maja wnieść do Dyrekcji szkoły w Kobiernicach (pow. Kęty) podanie z dołączeniem:

- a) Metryki urodzenia, udowadniającej, że kandydat ukończył 16 rok życia;
- b) świadectwa moralności i dotychczasowego zatrudnienia, wystawionego przez właściwego duszpasterza i zwierzchnić gminną;
- c) świadectwa szkolnego, z ukończenia szkoły ludowej z dobrym postępem;
- d) świadectwa zdrowia, wystawionego przez lekarza.

2. W dniu oznaczonym przez Dyrekcję, poddać się egzaminowi wstępnemu, z którego kierownik szkoły osądzi, czyli kandydat jest dostatecznie umysłowo rozwinięty i posiada potrzebne wykształcenie elementarne, ażeby mógł korzystać należycie z nauk w szkole rolniczej udzielanych.

Kandydaci, którzy się wykażą świadectwem z odbytej nauki dopełniającej, będą mieli pierwszeństwo w przyjęciu do szkoły przed innymi, posiadającymi zresztą równe warunki.

Synowie włościan, posiadających własne gospodarstwo rolne, przyjęci będą przed innymi kandydatami i otrzymają bez względu na ich stan majątkowy bezpłatne utrzymanie (pomieszkanie, wikt, pościel i pranie) tudzież ubranie w Zakładzie, kosztem funduszu krajowego.

Każdy jednak wstępujący do Zakładu, powinien być zaopatrzony w dostateczną bieliznę i dobre juchtowe obuwie.

Trwanie i rozpoczęcie roku szkolnego.

Nauka cała w krajowej niższej szkole rolniczej w Kobiernicach trwa lat trzy. Rok szkolny rozpoczyna się w regule z dniem 1. lipca r. b., a kończy 30. czerwca roku następnego.

Egzamina i świadectwa.

Przy końcu każdego roku szkolnego składają uczniowie egzamina roczne z wszystkich przedmiotów nauki przed komisją egzaminacyjną.

O wyniku tego egzaminu, który stanowi przejście ucznia na rok wyższy, zawiadamia kierownik szkoły listownie rodziców, lub opiekunów każdego ucznia.

Uczeń, który przy egzaminie rocznym nie otrzymał przynajmniej dostatecznego postępu — z wszystkich przedmiotów nauki, nie może przejść na rok (oddział) wyższy.

Po ukończeniu zaś całego trzechletniego kursu nauk, obowiązany jest każdy uczeń składać egzamin końcowy czyli ogólny, z całości nauk zawodowych (rolnictwa, hodowli zwierząt domowych i administracji) przed osobną komisją a w razie pomyślnego wyniku tego egzaminu, otrzymuje »świadectwo ukończenia nauk« w którym podany jest ogólny postęp w naukach stopniami: celujący, bardzo dobry, dobry, dostateczny, a zachowanie się stopniami, zupełnie odpowiednio, odpowiednio, zaledwie odpowiednio.

Świadectwo to służy jako dowód wiedzy, wymaganej do zawodu rolniczego, na małej posiadłości gruntowej (gospodarstwie włościańskim).

Abituryent, który egzaminu końcowego z postępowaniem przynajmniej dostatecznym nie złożył, otrzymuje świadectwo, w którym stopień niedostateczny wiedzy w szkole nabytej, jest wyraźnie podany.

II. Skład grona nauczycieli.

1. Edmund, Bielski nauczyciel fachowy a zarazem kierownik szkoły, uczył:

a) Rolnictwa w okresie letnim na roku II. i III. . .	tygodniowo 6 godzin
» » zimowym » II i III. . .	» 8 »
b) administracji gospod. przez cały rok na roku III. . .	» 3 »
c) rachunkowości gospod. na roku II. i III.	» 1 »

2. Józef Maryan Hajdukiewicz, mianowany reskrytem Wydziału krajowego do l. 49717/94 zastępcą nauczyciela fachowego, uczył tylko w okresie zimowym:

a) Hodowli zwierząt domowych na II. i III. roku nauki tygodniowo	8 godzin
b) wstęp. wiad. z nauk przyrodn. na roku I., II. i III.	» 10 »

3. Włodzimierz Oleskow, mianowany przez Kuratoryę szkoły na podstawie reskryptu Wydziału krajowego do l. 61048/94 zastępcą nauczyciela do nauk elementarnych, rozpoczął swe obowiązki 10. listopada 1894 i uczył wszystkich przedmiotów ogólnie kształcących na wszystkich latach nauki:

W okresie zimowym	tygodniowo 27 godzin
» letnim	» 24 »

4. Ludwik Kawecki, wezwany przez Kuratoryę szkoły, zatwierdzony reskrytem Wydziału krajowego z dnia 27. października 1894 l. 54659 zastępcą instruktora do robót praktycznych.

5. Ks. Benedykt Pysz, kapelan i katecheta, uczył przez cały rok religię na wszystkich latach — tygodniowo 3 godzin.

6. Teofil Sochaniewicz, krajowy wędrowny nauczyciel weterynaryi, przeprowadził na podstawie rozporządzenia Wydziału krajowego od 15. września do 31. października 1894 6-cio tygodniowy kurs nauki z weterynaryi.

Dyrekcya z przykrością i ubolewaniem w tem miejscu zaznaczyć musi, iż brak sił nauczycielskich w ogóle w bieżącym roku szkolnym w szczególności bardzo dotkliwie w tutejszej szkole dawał się odczuwać. Od czasu ustąpienia nauczyciela fachowego p. Bieleckiego, szkoła tutejsza skazaną była na ciągłe czasowe zastępstwa; w roku szkolnym 1893/4 zastępowali nauczyciela fachowego przez 2½ miesiąca krajowy nauczyciel wędrowny p. Korol, a później przez 6 miesięcy miejscowe siły (Bielski, Cholewa i Różański), w bieżącym zaś roku szkolnym 1894/5, gdy zamianowany przez Wysoki Wydział krajowy zastępcą nauczyciela p. Hajdukiewicz po krótkim zaledwie 2-miesięcznym pobycie zachorował, zastępował go przez miesiąc krajowy nauczyciel wędrowny p. Mielecki, a po zupełnem wskutek rozwiniętej choroby opuszczeniu obowiązku, krajowy nauczyciel weterynaryi p. Teofil Sochaniewicz.

Rok szkolny 1894/5 pod względem braku nauczycieli i ciągłej ich zmiany w szkole tutejszej, zapisać się musi do najniezwyklejszych od czasu założenia szkoły. Brak nauczyciela fachowego, przeniesienie na prefekta do krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie b. tęgiego nauczyciela do nauk elementarnych p. M. Różańskiego, wysłanie na studia za granicę długoletniego zasłużonego instruktora p. P. Cholewę, a zastąpienie ich świeżymi, z zawodem nauczycielskim nieobznajomionymi osobistościami, nie zbyt korzystnie oddziaływały na tok nauki w szkole udzielanej.

I. Nauki w szkole udzielane.

Nauka w krajowej niższej szkole rolniczej w Kobiernicach udzielana jest teoretyczna (w salach naukowych) i praktyczna (w obrębie gospodarstwa szkolnego) -- Nauka ta jest rozdzieloną na dwa główne okresy t. j. zimowy i letni. Na okres zimowy przypadają w ogóle miesiące: październik, listopad, grudzień, styczeń, luty i marzec, na okres letni sześć innych miesięcy w roku.

W okresie letnim przeważa nauka praktyczna, w okresie zimowym teoretyczna.

Załączony ogólny rozkład nauki teoretycznej i praktycznej, wedle którego ustanawia się na pojedyncze okresy szczegółowe podziały godzin -- uwidocznia dokładnie zachodzący stosunek w pojedynczych okresach pomiędzy nauką teoretyczną a praktyczną.

Ogólny rozkład nauki i praktyki

ułożony dla krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach przedstawia się:

a) w okresie zimowym od 1. października do 30. marca.

	R o k	Przed południem	Po południu
Poniedziałek	I.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia
	II.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
	III.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
Wtorek	I.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
	II.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia
	III.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
Środa	I.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
	II.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
	III.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia
Czwartek	I.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia
	II.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
	III.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
Piątek	I.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
	II.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia
	III.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
Sobota	I.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
	II.	Nauka w klasach	Nauka w klasach
	III.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia

b) w okresie letnim i wiosennym od 1. kwietnia do 30. września.

	R o k	Przed południem	Po południu
Poniedziałek	I.	Nauka w klasach	Praktyczne zajęcia
	II.	Praktyczne zajęcia	Nauka w klasach
	III.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia
Wtorek	I.	Praktyczne zajęcia	Nauka w klasach
	II.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia
	III.	Nauka w klasach	Praktyczne zajęcia
Środa	I.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia
	II.	Nauka w klasach	Praktyczne zajęcia
	III.	Praktyczne zajęcia	Nauka w klasach
Czwartek	I.	Nauka w klasach	Praktyczne zajęcia
	II.	Praktyczne zajęcia	Nauka w klasach
	III.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia
Piątek	I.	Praktyczne zajęcia	Nauka w klasach
	II.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia
	III.	Nauka w klasach	Praktyczne zajęcia
Sobota	I.	Praktyczne zajęcia	Praktyczne zajęcia
	II.	Nauka w klasach	Praktyczne zajęcia
	III.	Praktyczne zajęcia	Nauka w klasach

Licząc po 3 godziny nauki i po 4 godziny zajęć praktycznych tak z rana jak i po południu, przypadnie w tygodniu :

a) w okresie zimowym: na naukę teoretyczną	24	godzin
na zajęcia praktyczne	16	»
b) w okresie letnim: na naukę teoretyczną	12	»
na zajęcia praktyczne	32	»

Dodać tu Dyrekeya winna, że oprócz wyż wymienionych godzin praktycznych, ujętych powyższym ogólnym rozkładem i oprócz służbowych przeznaczonych tygodniowo i po kolei do pojedynczych działów gospodarstwa bywają wszyscy inni uczniowie zwykle w godzinach rannych przed śniadaniem używani do czyszczenia inwentarzy żywych, a w każdym innym wolnym czasie do zajęć w ogrodzie szkolnym okazowym.

IV. Środki naukowe.

Bardzo wolno postępuje zaopatrzenie szkoły tutejszej w środki naukowe, których brak ogromnie na każdym kroku odczuwać się daje.

W ubiegłym roku szkolnym przybyło do zbiorów tutejszych zakupionych przez Wydział krajowy: a) 14 sztuk modeli gipsowych różnych ras zwierząt domowych, a mianowicie: 5 modeli ras koni i 9 modeli ras bydła rogatego, b) 8 sztuk przyrządów i naczyń mleczarskich: przyrząd do oznaczania tłuszczu w mleku dr. Gerbera, maślnica Viktorya, maślnica salonowa szklanna i 5 naczyń Schwarzwowskich. — Dyrekeya nie uzyskawszy aprobaty Wysokiego Wydziału krajowego projektu przedłożonego pod l. 383 na zużycie funduszu nadzwyczajnego szkole przyznanego, nie mogła też żadnych poczynić kroków do zakupu najniezbędniejszych środków naukowych. — Zaopatrzone tylko szkołę z funduszu zwyczajnych w niektóre drobne przedmioty jak 2 barometry, parę narzędzi ręcznych, resztę zaś tego funduszu wyczerpano na sporządzenie środków naukowych przeznaczonych na wystawę (rolniczą) krajową.

V. Frekwencya uczniów.

W roku szkolnym niniejszego sprawozdania zapisano z d. 10. lipca 1894 uczniów 33, z tych przypada:

z roku II. na III	10 uczniów
» I. na II.	9 »
nowo przyjętych na podstawie egzam wstępnych	14 »
w liczbie tej było synów włościańskich	31 »
synów niższej służby lasowej	2 »

Oдноśnie do wieku było:	1 urodzony w r. 1870	zatem 24 lat
	1 » » 1872	» 22 »
	1 » » 1873	» 21 »
	4 » » 1874	» 20 »
	4 » » 1875	» 19 »
	10 » » 1876	» 18 »
	7 » » 1877	» 17 »
	5 » » 1878	» 16 »

Religii: rzymsko-katolickiej 31 uczniów, grecko-katolickiej 1 uczeń, protestanckiej 1 uczeń.

Przygotowanie naukowe posiadało: 2 ukończyło 1 klasę gimnazyalną, 1 ukończył 3 klasę wydziałową, 29 ukończyło szkołę ludową, 1 z nauką prywatną.

Na rok szkolny 1894/5 w warunkach przyjęcia ogłoszono, iż kandydaci z ukończoną szkołą dopełniającą będą mieć pierwszeństwo w przyjęciu do szkoły na fundusz krajowy — tymczasem ze zgłoszonych 19 kandydatów jeden tylko wykazał się, iż ukończył szkołę dopełniającą

Uczniów tych dostarczyły powiaty:

Bialski 4	Rzeszowski 8	Jarosławski 1
Bocheński 3	Tarnowski 2	Nowy Sącz 1
Krakowski 5	Wadowicki 1	Szląsk austr. 1
Krośnieński 1	Myślenicki 1	
Limanowski 4	Żywiecki 1	

W ciągu roku szkolnego ubyło: 1. i to z III. roku nauki, wskutek powołania go do służby wojskowej, — 2, a mianowicie: 1 z roku II. i 1 z roku I. zostali wydaleny ze szkoły za złe prowadzenie się w ogóle.

W końcu zatem roku szkolnego było uczniów 30,

z tych na roku III.	9 uczniów
» II.	8 »
» I.	13 »

Z końcem roku szkolnego w dniach 4. i 5. lipca 1895 przystąpili wszyscy uczniowie roku III. do egzaminu końcowego z całości przedmiotów zawodowych a przy egzaminach tych odbytych wobec delegatów Wysokiego Wydziału krajowego JW. panów radcy Tadeusza Romanowicza i Tadeusza Langiego, wobec delegata rządowego c. k. radcy ministerjalnego JW. Władysława Struskiewicza, oraz prezesa kuratorji JW. pana dr. Hermana Czeczka, udowodnili mniej więcej gruntowną znajomość nabytych wiadomości zawodowych, poczem po odbytej klasyfikacji otrzymali następujące świadectwa z ukończenia nauk następujący uczniowie:

z postępem bardzo dobrym: Górecki Jan, Kuna Jan i Murzyń Jan;
z postępem dobrym: Borys Karol, Kasina Jan, Sikora Aleksander, Walczewski Ludwik i Witek Jaenty;
z postępem zaledwie dostatecznym: Dzwigónski Józef.

Egzamina roczne z uczniami r. II. i I. odbyły się również w tym samym czasie a wynik ich był wcale zadowalniający.

Promocye na rok wyższy otrzymało:

z roku II. na rok III. z postępem bardzo dobrym 5 uczniów, z postępem dobrym 3 uczniów;

z roku I. na II. z postępem: bardzo dobrym 4 uczniów, dobrym 4 uczniów, dostatecznym 4 uczniów; postęp niedostateczny otrzymał tylko 1 uczeń, pozostający w szkole na funduszu prywatnym i na prośbę opiekującego się dr. Stanisława Dąbskiego, zezwoliła Dyrekcyja temuż uczniowi powtarzać ten sam kurs nauk jeszcze przez rok jeden.

VI. Wiadomości o byłych uczniach.

Pomimo usilnych starań ze strony Dyrekcyi. ażeby utrzymać łączność pomiędzy szkołą a jej wychowankami, nieudało się dotychczas Dyrekcyi wpłynąć na opuszczających uczniów szkołę, ażeby od czasu do czasu, a szczególnie w miarę zmiany miejsca lub oddania się innemu zawodowi, zawiadamiali o tem władzę szkolną. Każdy z wychodzących uczniów ze szkoły przyrzeka to uczynić, lecz później za ledwie jakaś część z nich zawiadomi Dyrekcyę o swoim pobycie i położeniu, ale też i na tem kończy się zwykle cała relacya.

Z uczniów, którzy w bieżącym roku szkolnym ukończyli szkołę, wróciło na żądanie rodziców do domu na rodzinne gospodarstwa mniejsze 3, do służby wojskowej udał się 1, przy gospodarstwie tutejszem szkolnem w charakterze ucznia praktykanta pozostawiła Dyrekcyja 1 (Góreckiego Jana), do gospodarstw większych na pomocników gospodarczych polecono 4 uczniów.

VII. Sprawy internatu.

Tryb życia w Zakładzie unormowany jest osobnym »Podziałem czasu«, ułożonym na okres letni i zimowy wedle »Regulaminu« przez Wysoki Wydział krajowy wydanego.

Nadzór nad uczniami w salach naukowych sypialnych i jadalni, jakoteż we wszystkich w obrębie Zakładu położonych miejscach, wykonywali pp. nauczyciele.

Kuchnia zakładowa prowadzi się we własnym zarządzie. Uczniowie dostają w okresie letnim 5 razy, w okresie zimowym 4 razy dziennie jeść, jak to zresztą Dyrekcyja w poprzednich sprawozdaniach szczegółowo miała zaszczyt przedkładać.

Na każdego ucznia wypada tygodniowo:

chleba	4 kg	20 dg
mięsa	— »	50 »
mleka		7 litrów
mąki	— »	75 dg
kasz	1 »	— »
ryżu	— »	50 »
ziemniaków	4 »	20 »
słoniny i smalcu	— »	26 »
masła	— »	02 »
grochu i fasoli	1 »	40 »

Oprócz tych wydaje się pewna ilość jarzyn a przede wszystkim wychodzi dużo kapusty, którą uczniowie 3 razy w tygodniu jadają; nadto kawa, herbata, cukier i korzenie zaprażne.

Całkowity koszt wyżywienia, licząc w tem ucznia praktykanta i 4° służby zakładowej w roku niniejszego sprawozdania wynosił 3899 zł. 09 ct., czyli przeciętnie na 1 ucznia 119 zł. 97 ct. rocznie.

Koszt sprawienia ubrania, potrzebnej pościeli i prania bielizny wynosi, w ogóle 1018 zł. 40 ct. czyli wypadło na 1 ucznia 31 zł. 33 ct.

Dodać a zarazem usprawiedliwić winna Dyrekcyja w tem miejscu, że cokolwiek wyższy koszt utrzymania uczniów w tym roku, aniżeli po inne lata, tłumaczy się tą okolicznością, iż kosztem rubr. »Utrzymanie uczniów« stołowany był uczeń praktykant, którego lepszy wikt wynosi co najmniej 180 zł. rocznie

a nadto i tą okolicznością, że na rachunek tej rubryki policzono także koszta wycieczki uczniów do Lwowa na Wystawę krajową.

Stan zdrowotny u tutejszej młodzieży był zadowalniający. Wprawdzie grasująca w tej okolicy influencya nie ominęła i naszego zakładu, lecz przebieg samej choroby był w ogóle łagodny, bo z wyjątkiem 3 wypadków, gdzie przy influencyi wywiązały się zapalenia płuc i te szczęśliwie przeszły, wszystkie inne kończyły się zwykle kilkodniowem przeżyciem w łóżku.

Ponieważ, jak już Dyrekcyja w poprzednim sprawozdaniu rocznem nadmieniła, dawanie uczniom gorącej herbaty (co się z polecenia Wysokiego Wydziału krajowego praktykowało w latach 1892 i 1893 w czasie grasującej cholery) wpłynęło ogromnie w tutejszej niezdrowej miejscowości na zmniejszenie się uporczywych zimnic, malaryi i tyfoidalnych gorączek. Dyrekcyja i w tym roku przez całą jesień, zimę i wiosnę dodawała uczniom do codziennego życia po 1/2 litra gorącej herbaty na podwieczorek.

VIII. Budynki szkolne.

Budynki szkolne w ciągu roku szkolnego 1894/5 nieuległy żadnej zmianie. Zawsze ten sam brak mieszkania dla nauczycieli, brak miejsca na muzea i zbiory dotkliwie odczuwać się daje w tutejszej szkole.

IX. Gospodarstwo szkolne.

Całe gospodarstwo szkolne, obejmujące w ogóle przestrzeń gruntów 49 morgów 1194⁰ wraz z przynależnymi budynkami gospodarczymi, wydzierżawione zostało przez Wysoki Wydział krajowy od JWgo Dra Hermana Czech de Lindenwalda na przeciąg czasu od dnia 4. kwietnia 1891 do 31. grudnia 1904 za ogólny czynsz roczny (po 14 zł. z morga wraz z budynkami) 696 zł. 50 ct.

Do dzierżawy tej przyjęto także inwentarz żywy i inwentarz martwy ruchomy na folwarku się znajdujący a mianowicie:

bydło rogате w ogólnej wadze 3580 kg po 28 ct.	1167 zł. 56 ct.
73 sztuk inwentarza martwego ruchomego ogólnej wartości	381 » 4 »

Razem 1549 zł. 01 ct.

od której to wartości opłaca się 4%, co czyni 61 zł. 96 ct. Cały zatem czynsz dzierżawny za grunta i inwentarz żywy i martwy ruchomy opłaca się rocznie 758 zł. 46 ct; nadto osobnem rozporządzeniem Wysokiego Wydziału krajowego liczba 11927/1894 opłaca gospodarstwo kwotę 50 zł, rocznie za wydzierżawioną ubikacyę tak zwaną parzelnię na mleczarnię, ztąd całkowity czynsz dzierżawny wynosi ogólną sumę 808 zł. 46 ct.

Z ogólnej przestrzeni gruntów wypada na:

grunta orne	morgów 44 sążni kwadratowych	924
łąki	» 4 »	501
ogrody	» — »	1369

Razem morgów 49 sążni kwadratowych 1194

Rozkawałkowanie i oddalenie tych gruntów w ogóle jest dla gospodarstwa nie bardzo korzystne, nie wielka bowiem przestrzeń w znacznej położona od siebie odległości i od folwarku stanowi 3 oddzielne, w 15 odrębnych, rowami poprzerzynanych parcelach, rozpołożone kompleksy.

Srednie oddalenie gruntów od folwarku wynosi około 1800 metrów.

Położenie wszystkich gruntów w ogóle z wyjątkiem 4-morgowego pagórka, »Górnica« zwanego, jest niskie; stanowią one równą płaszczyznę z lekkim ku stronie wschodniej spadkiem.

Mechaniczna i szyczna natura gruntów jest różnorodną. Przeważną część około 35 morgów gruntów położonych przy granicy wsi Bujakowa na południowo-zachodniej stronie od folwarku, stanowią ciężkie gliny lub tak zwane rzadkie glinki, spoczywające na ilastych podglebiach. Są to w ogóle grunta nieprzepuszczalne i nadzwyczaj do uprawy trudne. Grunta te w ogóle potrzebują osu-

szenia, a że na podstawie kontraktu dzierżawnego właściciel obowiązany jest do starczyć na miejsce własnym kosztem rurek drenowych, jest przeto wszelka nadzieja, że Wysoki Wydział krajowy w najbliższym czasie zarządzi gwałtownie potrzebną meliorację.

Reszta, 13 morgów gruntów, na tak zwanej »Zawicznicy«, położonych na południowej stronie od folwarku, stanowi grunt glinkowo-piaszczysty (napływowy). Są to grunta w ogóle przepuszczalne i gdyby nie przytrafiające się w głębszych warstwach grubsze kamienie i szutrowiska, dały by się z wielkiem powodzeniem użyć pod kulturę głębszą.

Łąkę pozostało obecnie 4 morgi 501⁰/₁₀₀, resztę bowiem z górą 4 morgi zamieniono na rolę, gdyż produkcja traw na nich była bardzo słabą a ztąd nie opłacającą się. Pozostała łąka będzie musiała być również w najbliższej przyszłości zorana, co jednakże nastąpi dopiero po założeniu łąki nowej.

Ogród wynoszący 1369 sążni kwadratowych oddany został w formie subdzierżawy dla szkoły a właściwie do użytku dla pp. nauczycieli.

Budynki gospodarskie są następujące:

Stajnia murowana sklepiona dla koni, długość 11·3 metrów, szerokość 8 metrów, wysokość 3·2 metrów.

Stajnia, również murowana, sklepiona, dla bydła rogatego i trzody chlewnej, długość 17·5 metrów, szerokość 8 metrów, wysokość 3·2 metrów.

Pasznik 10 m długi, powstał z przemurowania stajni bydłowej

Spichlerz murowany długość 18 m, szerokość 9·5 m, wysokość 6 m, dwupiętrowy, kryty gontem, w którym prócz zboża utrzymuje się w osobnej przedziałce wszystkie narzędzia ręczne do ćwiczeń praktycznych dla uczniów; urządzony tu jest także skład na zapasne wiktuały spiżarniane.

Stodoła murowana, długość 40 m, szerokość 12·5 m, wysokość 4 m., kryta gontem, służy do pomieszczenia wszelkich plonów w sнопie; po omłocie zaś zboża, przechowuje się w niej wszystkie słomy i plewy. Szopa na narzędzia i sprzęty gospodarskie, wystawiona z drzewa, pod kryciem gontowem, w r. 1894 za zezwoleniem Wysokiego Wydziału krajowego kosztem 317 zł. 35 ct.

Dwie piwnice murowane, kryte gontem, przeznaczone są na pomieszczenie w znacznej części ziemniaków i buraków, służących na czasowe skarmianie inwentarzem

Inwentarz martwy do gospodarstwa szkolnego jest następujący:

Wózów końskich na żelaznych osiach z kompletnymi częściami składowymi (drabiny sienne, gnojnice, spodniarki)	sztuk	3
Wózek do wożenia paszy na drew. osiach z drabinkami	»	1
Bron żelaznych zykzakowych ze sztelwagą	»	3
Bron drewnianych z żelaznymi zębami i sztelwagami na dwa zaprzęgi	»	6
Płużek do obsypywania okopowych	»	1
Plewnik zwyczajny o drewnianych ramach	»	1
Wałek drewniany gładki w ramie	»	1
Młynek raflowy	»	1
Sieczkarnia bębnowa	»	1

Oprócz tu wymienionych znajduje się jeszcze wiele innych drobnych narzędzi i przyrządów do prac ręcznych gospodarczych.

Gospodarstwo posiłkuje się nadto machinami i narzędziami szkolnemi, których dostateczny zapas posiada szkoła, przedewszystkiem zaś w ciągłym użyciu są

Siewnik 2-metrowy rzędowy Sacka uniwersalny.

Siewnik 1-metrowy rzędowy Sacka uniwersalny.

Młocarnia ręczna Claytona

Sieczkarnia o 2 nożach Claytona

Szarpacz do buraków Claytona

Młynek raflowy Schuberta

Pług 4-lemieszowy Eckerta itp inne

Inwentarz żywy składa się z koni roboczych, bydła rogatego i trzody chlewnej

Etat służby gospodarczej jest taki sam jak w roku poprzednim, tj. składa się z 2 parobków do koni. Utrzymanie 1 parobka wynosi, jak to już w latach poprzednich wykazano od 150—160 zł., czyli wypada na 1 dzień roboczy od 45—50 ct.

2. W dziale produkcji zwierzęcej.

a) Bydło rogate. Stan z dniem 31. grudnia 1894 : 11 krów, 1 buhaj subwencyonowany, 2 jałoweczki roczne,
1 cieliczka 6-cio miesięczna i tak :

L. porządkowa	Nazwa krowy	Zawód bydła	Zakupiona		Waga w kg	Urodzila cielę			Uwaga					
			dnia i mie- siąca	z a		dnia i mie- siąca	żywej wagi	przeznaczone na						
				zł						ct.				
1.	Lysula	krajow.	—	65	497	5./3.	34	rzeź	18	347	2616	5.2	7.5	
2.	Lysina	"	12./2. 1894	103	418	29./3.	34	chów	28	295	2212 1/2	5.2	7.5	
3.	Tyroła	"	12./2. 1894	110	500	12./6.	30	"	42	281	2100 1/4	4.5	7.5	
4.	Malina	"	—	z dawnych	418	3./5.	27	"	42	323	1946	4.5	6	
5.	Brzezula	"	3./3. 1894	90	446	—	—	—	—	304	1827 1/2	4.8	6	
6.	Morela	"	30./4. 1894	90	390	—	—	—	—	247	1835	4.5	7.4	
7.	Kasia	"	10./2. 1894	70	502	26./12.	30	rzeź	18	307	1493	4.5	4.85	
8.	Kwiatula	"	18./2. 1894	76	430	13./6	33	"	21	301	1518 3/4	5	5.2	
9.	Iskra	"	30./4. 1894	46	371	18./10.	32	"	28	218	748 3/4	3.8	3.44	
10.	Pieszczocha	"	24./9. 1894	56	397	—	—	—	—	98	451 1/2	5.5	4.6	
11.	Stoczka pierwiaska	"	—	33	335	4./11.	40	rzeź	28	32	338 3/4	4.4	10.5	

W ciągu roku wybrakowano i sprzedano:

14. listopada, krowę »Kalinę«, ocieloną 8. stycznia 1894, byczka sprzedano, dała mleka	1312	litrów
25. października, krowę »Irenę«, ocieloną 16 września 1894, byczka sprzedano, dała mleka	711	»
20. marca, krowę »Białotę«, ocieloną	370 ¹ / ₄	»
31. kwietnia krowę »Krasulę«, ocieloną 20. kwietnia 1894, byczka sprzedano, dała mleka	261 ¹ / ₂	»
7. lutego, krowę »Venus« dała mleka	203 ³ / ₄	»
31. stycznia krowę »Kundę« dała mleka	196 ¹ / ₂	»

Otrzymane mleko z udoju rocznego 20153³/₄ litrów rozdziela się następująco:

a) cielętom na karmę	826 ¹ / ₂	litrów
b) trzoda chlewna	778	»
c) deputat parobkom	306	»
d) do kuchni zakładowej	3530	»
e) sprzedano stronom	2630 ¹ / ₂	»
f) przerobiono w mleczarni	12082 ³ / ₄	»
Razem	20153 ³ / ₄	litrów

Rachunek mleczarni przedstawia się następująco:

Mleczarnia pobrała mleka	12082 ³ / ₄	litrów
Z tego: oddzielono	11006 ³ / ₄	»
przerobiono na ser	1076	»
Razem	12082 ³ / ₄	litrów

Z oddzielenia 12006³/₄ litrów mleka otrzymano:

mleka chudego *)	8674 ¹ / ₄	litrów
śmietany	2332 ¹ / ₂	»
Razem	11006 ³ / ₄	litrów

Z 2332¹/₂ litrów śmietany sprzedano stronom 106¹/₂ litrów
przerobiono na masło 2226 »

Razem 2332¹/₂ litrów

Z przeróbki 2226 litrów śmietany otrzymano:

masła	352·04	kg
maślanki	1870	litrów

Z 1076 litrów mleka użytego do wyrobu sera otrzymano:

sera	132·35	kg
serwatki	884·50	»

b) Trzoda chlewna: Stan z dniem 31. grudnia 1894 — 3 lochy 2 letnie, 2 lochy roczne, 1 knur 1¹/₂-roczny.

W ciągu roku 1894 przybyło prosiąt 66 sztuk, z których 64 sztuk sprzedano, 2 do chowu przeznaczono.

c) Nawozu stajennego wyprodukowano wogóle 2261 q.

Nawozem w ilości 2261 q wygnojono 8¹/₂ morga, czyli okrągło na morg po 266 q.

Odstąpiono 75 q nawozu zakładowi na ogród, kompostami przerobionemi przykrywano nawóz.

*) Rezultat z mleka chudego przedstawiony jest w szczegółach krowiarni i trzody chlewnej.

Pod względem finansowym przedstawia się wynik gospodarstwa szkolnego za rok 1894, jak następuje:

I. Ogólne.

Rozchody (Dług)	zł.	ct.	Przychody (Mienie)	zł.	ct.
Czynsz dzierżawny z folwarku	758	46	Koszt adaptacji stajni do umorzenia w latach następnych 7. października z 75 zł. 43 ct.	52	82
Czynsz dzierżawny parcelni na mleczarnię	50	—			
Koszt adaptacji stajni w latach następnych 8. paźdz.	60	36			
Koszt budowy szopy w latach następnych 9. paźdz.	317	35	Koszt budowy szopy do umorzenia w latach następnych 8. października z 317 zł. 35 ct.	282	09
Ubezpieczenie od ognia nowej szopy	5	—			
Utrzymanie budynków	7	03			
Razem	1198	20	Razem	334	91

II. Inwentarz martwy.

a) Maszyny i narzędzia.

Rozchody (Dług)	zł.	ct.	Przychody (Mienie)	zł.	ct.
Wartość na początku roku 1894	548	70	Wartość z końcem roku 1894 po strąceniu 10% amortyzacji	648	18
Przykupno i utrzymanie	154	35			
Razem	703	05	Razem	648	18

b) Uprząż.

Rozchody (Dług)	zł.	ct.	Przychody (Mienie)	zł.	ct.
Wartość na początku roku 1894	45	95	Wartość z końcem roku 1894 po strąceniu 10% amortyzacji	147	01
Przykupno nowych uprzęży i utrzymanie	105	65			
Razem	151	60	Razem	147	01

III. Inwentarz żywy.

a) roboczy.

Rozchody (Dług)	zł.	ct.	Przychody (Mienie)	zł.	ct.
Wartość na początku r. 1894 Nadto 2 konie rządowe, za które gwarancya wynosi 650 zł.	154	17	Wartość z dniem 31. grudnia 1894 po strąceniu 5-letniej amortyzacji 30 zł. 83 ct.	122	34
Razem	154	17	Razem	122	34

Rozchody (Dług)	zł	ct.	Przychody (Mienie)	zł	ct.
z przeniesienia .	157	61	z przeniesienia .	416	02
Owsa 1731 <i>kg</i> po 7 zł. 10 ct.	122	90	Jęczmienia 100 <i>kg</i> po 5 ¹ / ₂ ct.	5	50
Wyki ozim. 54 » » 6 » — »	3	24	Owies 5875 » » 6 zł.	352	50
Grochu oz. 219 » » 6 » — »	13	14	Bobiku 917 » » 6 »	55	02
Fasoli 50 » » 8 » — »	4	—	Otręby psz. 1410 » » 4 »	56	40
Bobiku 350 » » 6 » — »	21	—	Osyпка z pośl. 22 » » 3 »		66
N. marchwi 25 » » — » 45 »	11	25	Sól bydłęca 36 » » 12 ct.	4	32
» buraków 62 » » — » 40 ct.	24	80	Ziemniaki 7429 » » 2 zł. 5 c.	185	72
Ziemn. 15133 » » 3 » — zł.	453	99	Siano łąk 2195 » » 2 » —	43	90
Osyпки z p. 335 » » 3 » — »	10	05	» koniec 7896 » » 2 zł. 5 c.	197	40
Śrutu z ku. 518 » » 7 » — »	36	26	Słomy na paszę		
Otrąb psz. 75 » » 5 » 5 »	4	12	i plewy 14730 » » 1 » 50 c.	220	95
Soli bydl. 36·96 » » — » 12 ct.	4	44			
Siana k. 170·46 » » 3 » — »	532	26			
Oprócz tego:			Oprócz tego:		
Buraków pastewn. 11420 <i>kg</i>			Buraki pastewne 10839 <i>kg</i>		
Słomy różnej 16879 »			Marchew 1702 »		
Ściółki ze stawów 220 »			Len łądyg 1800		
Razem . . .	1399	06	Razem . . .	1538	39

b) płody zwierzęce.

Rozchody (Dług)	zł.	ct.	Przychody (Mienie)	zł.	ct.
Pozostałość z roku 1893 na rok 1894			Pozostałość z roku 1894 na rok 1895		
Śmietany 16 <i>kg</i> po 20 ct.	3	20	Mleka chudego 16 l. po 3 ct.	—	48
Masła 186 » » 95 »	17	67	Śmietany 6 » » 25 »	1	50
Sera 19 » » 60 »	11	40	Masła 639 <i>kg</i> po 1 zł.	6	39
Razem	32	27	4 skóry z zabitych sztuk	4	—
			Razem	12	37

V. Obroty bieżące w ciągu roku 1894.

1. Na rachunek produkcji zwierzęcej.

a) konie robocze i przychowek.

Rozchody (Dług)	zł.	ct.	Przychody (Mienie)	zł.	ct.
G o t ó w k ą :			We własnem gospodarstwie:		
Kucie koni	45	39	Roboczych dni parokonnych		
Oświetlenie i smarowidło	5	50	zużytkowanych przy go		
Płaca 2 parobków	80		spodarstwie 625 ³ / ₄		
do przeniesienia	130	89			

R o z c h o d y (Dług)	zł.	ct.	P r z y c h o d y (Mienie)	zł.	ct.
z przeniesienia	130	89	Produkcya nawozu 476 q.		
Koszta rewizyi koni rządowych	3	27	Nadto za sprzedanego żróbka w r. 1894	40	—
Stanowienie »karej« klaczy	1	60	Wartość żrebięcia urodzonego z początkiem roku 1893 wynosi 20 zł., która to kwota uwidocznią jest (w R. III lit b)		
Przykupno paszy:					
kukurudzy 3099 kg	184	—			
jęczmienia 32 »	1	76			
soli 28·32 »	3	40			
Przykupno ściółki ze stawów 3100 kg.	15	50			
Porachunkiem:					
W deputacie parobkom:					
za słoninę	13	92			
» węgiel i drzewo	29	—			
» mleko 732 l	40	24			
Z własnego gospodarstwa:					
Na obroki i paszę:					
owsa 3236 kg					
siana 1163 »					
koniczu 9880 »					
koniczu ziel. 7000 »					
słomy 4464 »					
marchwi 732 »					
ściółki 1550 »					
Ordynarya dla parobków:					
Żyta 750 kg.					
Pszenicy 360 »					
Jęczmienia. 240 »					
Razem	423	58	Razem	40	—

b) bydło rogate.

R o z c h o d y (Dług)	zł.	ct.	P r z y c h o d y (Mienie)	zł.	ct.
Gotówką:			Gotówką:		
Z depozytu na r. 1894 zakupiono 7 krów za	577	90	Pozostałość depozytowa na rok 1894	441	65
1 buhajka	68	75	do tego: sprzedaż 3 krów »Kundy«, »Venus« i »Białoty«	205	—
do przeniesienia	646	65	Depozyt do przeniesienia	646	65

R o z c h o d y (Dług)	zł.	ct.	P r z y c h o d y (Mienie)	zł.	ct.
Z przeniesienia	646	65	Depozyt z przeniesienia	646	65
Kupno 1 krowy, 2 baranów	107	07	Sprzedaż 3 krów	241	40
Światło i lekarstwa	6	07	7 cieląt	101	72
Przykupno karmy :			2 buhajków	180	—
3414 <i>kg</i> otrąb	151	92	1 jałowczki	34	—
352 ¹ / ₂ » mąki kukur.	21	15	2 baranów	10	—
68 » śrutu jęczm.	3	74			
101 » soli	12	12	Porachunkiem i gotówką:		
176 » bur. pastewnych	—	88	Za oddane zakładowi i sprzedaż stronom :		
pastwisko, łąka	60	—	mleka pełnego 6160 ¹ / ₂ <i>l</i>	324	12
Przykupno ściółki :			» chudego 5466 ¹ / ₄ »	136	65
66 <i>kg</i> szuwaru	33	—	śmietany 106 ¹ / ₂ »	23	10
Z własnego gospodarstwa:			masła 364·25 <i>kg</i>	309	13
Otrąb 247 ¹ / ₂ <i>kg</i>			sera 132·35 »	74	55
owsa 1960 »			maślanki 177 ¹ / ₄ »	3	55
siana koniczu 10893 »			We własnym gospodarstwie:		
» łąk. 4099 »			Mleka na ordynaryę 306 <i>l</i> .		
słomy i plewy 14239 »			Dla przychowku :		
buraków i głąbi 10862 »			mleka pełnego 1604 ¹ / ₂ <i>l</i>		
marchwi 2060 »			» chudego 3208 »		
paszy zielonej 76402 »			maślanki 1687 ³ / ₄ »		
mleka pełnego . 826 »			serwatki 884 ¹ / ₂ »		
» chudego 805 »			Wyprodukowano nawozu		
ściółki słomy . 7384 »			1287 <i>q</i> .		
» ze stawów 220 »					
Razem	1043	45	Razem	2084	87

c) Trzoda chlewna.

R o z c h o d y (Dług)	zł.	ct.	P r z y c h o d y (Mienie)	zł.	ct.
Gotówką:			Gotówką i porachunkiem:		
Bicie świń i paszporta	3	39	Za 526 <i>kg</i> mięsa wieprzowego z zabitych sztuk po 40 ct.	170	50
Światło i lekarstwa :	8	32	Sprzedaż 85 sztuk prosiąt	438	51
Przykupno paszy :			» 1 lochy sparaliż.	55	—
1556 <i>kg</i> otrąb	69	24	knurów	2	50
607 ¹ / ₂ » mąki kukur.	38	21	Wyprodukowano nawozu		
88 » ziemniaków dr.	—	88	498 <i>q</i> .		
do przeniesienia	120	04	do przeniesienia	666	51

Rozchody (Dług)	zł.	ct.	Przychody (Mienie)	zł.	ct.
z przeniesienia ·	120	04	z przeniesienia ·	666	51
Grochu 248 <i>kg</i> ·	24	80			
Soli 64 >	7	68			
Mliwo pośladów	—	20			
Przykupno ściółki					
Szuwaru 35 <i>q</i> ·	17	50			
Porachunkiem:					
Drzewo i węgiel na opał ·	27	24			
Z własnego gospodarstwa:					
Śrutu kukurudz. z roku ubiegłego . . . 518 <i>kg</i>					
Zyta pośledniego . 130 >					
Śrutu zbożowego . 385 >					
Ziemniaków . . . 6385 >					
Otrąb 200 >					
Jęczmienia . . . 151 »					
Buraków 3605 >					
Bulw 562 >					
Siana z konieczu . 1722 >					
Plew i słomy . . 1872 >					
Paszy zielonej . . 17481 >					
Słomy i ściółki . 2841 >					
Mleka pełnego . . 778 >					
» chudego . . . 2403 >					
Maślanki 693 >					
Serwatki 884 ¹ / ₂ >					
Razem	197	46	Razem	666	51

2. Na rachunek produkeji roślinnej.

Rozchody (Dług)	zł.	ct.	Przychody (Mienie)	zł.	ct.
Ubezpiecz plonów od ognia	7	12	Porachunkiem i gotówką:		
» » od gradu	30	10	Sprzedaż 545 <i>kg</i> pszenicy	43	91
Zakupno różnych nasion .	156	07	» 150 > jęczmienia	8	85
Przykupno grochu do siewu	57	60	» 262 > owsa	18	36
Kupno 21 <i>q</i> pszenicy na mąkę	147		» 375 > żyta	25	82
do przeniesienia ·	397	89	do przeniesienia ·	96	94

Rozchody (Dług)	zł.	ct.	Przychody (Mienie)	zł.	ct.
z przeniesienia .	397	89	z przeniesienia .	96	94
Kupno 847 <i>kg</i> żyta na mąkę	50	50	Sprzedaż 62 <i>kg</i> buraków nas.		
» 1068 » słomy równia-			i 22 <i>kg</i> marchwi nas. . .	39	70
nej na powrośla i okrycie			Sprzedaż 1552·5 <i>kg</i> mąki psz.	148	09
płodów	17	14	» 4475 » otrąb dla		
Kupno 13023 <i>kg</i> nawozów			gospod.		
sztucznych	170	52	Sprzedaż 10565 <i>kg</i> ziemniak.	259	28
Mliwo 2000 <i>kg</i> pszenicy .	10	—	» 2000 » siana		
Kopanie rowów	25	04	i 2790 <i>kg</i> koniczu . . .	137	78
Robocizna przynajęta . . .	117	62	Sprzedaż 366 <i>kg</i> marchwi .	1	88
			» 250 » grochu		
			i wyki zimowej	23	25
			Za ogrody pp. nauczycieli .	20	—
Porachunkiem:					
Robocizna uczniów	378	—	Zasiew jesienny w roku 1894		
			na rok 1895.		
We własnem gospodarstwie:			Żyta ozimego 265 <i>kg</i> po 7 ct.	18	55
Słomy 1260 <i>kg</i>			Pszenicy ozimej 885 <i>kg</i> po		
Robocizny sprzężajnej paro-			8 ct.	70	80
konnej dni 625 ³ / ₄			Mięszanek ozimowych 140 <i>kg</i>		
Nawozu stajennego . 2261 <i>g</i>			po 6 ct.	8	40
			Wysiano z wiosną 1894.		
			Owsa na ziarno . 884 <i>kg</i>		
			Fasoli » » . . . 50 »		
			Bobiku » » . . . 300 »		
			Ziemniaków . . . 3320 »		
			Marchwi 3 »		
			Różnych nasion		
			na paszę 965 »		
			Różnych nasion		
			na nawóz zielony 150 »		
Razem	1166	71	Razem	824	67

Staraniem też tych panów, którzy zawsze nader troskliwą opieką otaczali i otaczają krajową niższą szkołę rolniczą w Kobiernicach, mieliśmy zaszczyt, iż szkołę w ciągu roku odwiedzili, a nawet najdrobniejszymi szczegółami interesowali się następujący panowie: JW. Dawid Abrahamowicz wiceprezydent Rady państwa, dr. Józef Milewski, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego — poseł do Rady państwa, br. Wendehart-Neubenery, Wny Stanisław Tomkowiec, Wny Henryk Kieszkowski, dyrektor Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń. Oprócz wyż wymienionych panów zwiedziło szkołę tutejszą wiele innych osób, które pragnęły się zapoznać z Instytucją krajową.

Na zakończenie niniejszego sprawozdania podpisana Dyrekcyja poczuwa się do miłego obowiązku złożenia publicznego podziękowania tym wszystkim panom, którzy bądź to z urzędu swojego hospitowali szkołę a temsamem wspierali ją moralnie, bądź też zwiedzili ją dla własnej satysfakcyi, dając tym sposobem wyraz interesowania się tą publiczną krajową szkołą rolniczą.

Kobiernice, dnia 15. października 1895.

Sprawozdawca:

Edmund Bielski.

Sprawozdanie

Kraj. szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku za rok 1894/5.

Kraj. szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku założona przez c. k. Towarzystwo gospodarskie galicyjskie w r. 1869 reaktywowana przez Wysocki Wydział kraj. w r. 1890 ma na celu kształcenie synów włościańskich specjalnie w racjonalnej uprawie lnu i wyprawie włókna metodą belgijską, którzyby w przyszłości osiadłszy na własnych gospodarstwach, uprawę lnu i wyprawę włókna na sposób im w tejże szkole wskazany u siebie zaprowadzili, a tem samem dali przykład drugim mieszkańcom do naśladowania ich w tym kierunku, lub przyjęli obowiązek jako kierownicy większych moczarni lub warstatów wyprawy włókna.

Warunki przyjęcia do tej szkoły są: 16-ty rok życia, ukończona 4 klasowa szkoła ludowa lub 3-klasowa szkoła wiejska z dobrym postępem, z dołączeniem świadectwa moralności i świadectwa zdrowia.

W razie ubóstwa rodziców, którzy nie mogą rocznej należytości na utrzymanie syna w Zakładzie w kwocie 150 zł. płacić, należy dołączyć świadectwo ubóstwa.

Kurs w tej szkole trwa jeden rok, zaczyna się od 1. maja a kończy 30. kwietnia następnego roku, po którym uczniowie po złożeniu egzaminu przed komisją egzaminującą, otrzymują świadectwo i powracają na gospodarstwo ojca, lub dla uzupełnienia nauki rolniczej, wstępują do jednej z niższych szkół rolniczych jako uczniowie zwyczajni.

Skład grona nauczycieli:

1. Jan Górski, prowizoryczny kierownik Zakładu i nauczyciel fachowy, uczy uprawy i wyprawy lnu i konopi 3 godziny tygodniowo. nadto prowadzi całe gospodarstwo szkolne, w lecie na gruntach szkolnych, tudzież praktyczne sortowanie, moczenie i roszenie lnu, w zimie zaś w pracowni około wyprawy włókna na maszynach i trzepaczkach.

2. Józef Pawłowski, prowizoryczny nauczyciel rolnictwa, uczył początków rolnictwa, wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych i chowu bydła, 15 godzin tygodniowo.

3. Antoni Zieliński, nauczyciel szkoły ludowej w Gródku, uczył nauki elementarnej, 12 godzin tygodniowo.

4. Ksiądz Ignacy Rybicki, katecheta, uczył religii 1 godzinę i 1 godzinę egzorty tygodniowo.

5. Wojciech Pórchłopek, praktykant-instruktor, pouczał praktycznie robót w polu i w pracowni, tudzież dozorował uczniów w czasie nieobecności kierownika.

W roku szkolnym 1894/5 było uczniów 9-ciu, z tych synów włościan 8, a oficjalisty prywatnego 1. Po złożeniu egzaminu dnia 29. kwietnia otrzymali świadectwa z następującym postępem:

1. Jan Ross, syn oficjalisty	postęp bardzo dobry
2. Józef Babczyszyn, syn włościanina	» » »
3. Franciszek Debald, syn kolonisty	» dobry
4. Jan Komadowski, syn włościanina	» »
5. Teodor Zdan	» »	» »
6. Jan Śliwa	» »	» »

7. Jan Dewak, syn włościanina postęp dostateczny
 8. Jan Parkasiewicz syn » » »
 9. Jan Badziński syn » » »

Z tych udało się dla dokończenia nauk rolnictwa do niższych szkół rolniczych: do Dublan 2
 do Horodenki 4
 do Jagielnicy 2

Na rok 1895/6 przyjęto 9-ciu uczniów, mianowicie:

z powiatu: Samborskiego	3
» Cieszanowskiego	3
» Gródeckiego	1
» Jaworowskiego	1
» Kamionka Strumiłowa	1

Szkoła ta połączona jest z internatem, w którym każdy uczeń oprócz nauki i mieszkania, otrzymuje bezpłatnie wikt, pranie bielizny i ubranie letnie i zimowe.

Gospodarstwo szkolne.

Szkoła posiada 15 $\frac{1}{2}$ morgów gruntu wdzierżawionego od gminy miasta Gródka. Grunt ten o położeniu nieodpowiedniem, bo 22 metry szeroki, a do 4 klm. długi i nie w każdej porze roku przystępny, był w roku 1894 następującymi płodami obsiany:

Rodzaj płodów	obsiano morgów	Z e b r a n o		
		kop	snopów	
Żyta	2 $\frac{1}{4}$	11	—	na piasku i łubinie
Pszenicy	1	11	—	—
Owsa	3 $\frac{1}{4}$	24	25	—
Lnu	2	14	—	—
Kartofli	3 $\frac{1}{4}$	51 $\frac{1}{2}$	cetn. m.	—
Koniczyny	1	4 $\frac{1}{2}$	fury	—
Konopi	1 $\frac{1}{4}$	—	—	—
Mieszanki na parze	1	3	fury	—
Łubinu na zielony nawóz	3 $\frac{3}{4}$	—	—	na kainicie i superfosfacie

W roku 1895 wysiano i zebrano:

Żyta	3 $\frac{3}{4}$	16	—	na łubinie
Pszenicy	2 $\frac{1}{2}$	20	30	—
Owsa	2 $\frac{1}{4}$	15	30	—
Lnu	2	10	14	—
Koniczyny	1 $\frac{1}{4}$	5	fur	—
Mieszanki	1 $\frac{1}{2}$	2	fury	—
Kartofli	3 $\frac{1}{4}$	67	cetn. m.	—
Do ćwiczeń praktycznych	2	—	—	nie obsiane

Inwentarz żywy szkoły: 1 para koni, martwy zaś, oprócz budynku mieszkalnego, narzędzia do uprawy roli i narzędzia do wyprawy lnu.

Kronika szkoły.

Szkoła w roku 1894 obeszła Wystawę krajową, tudzież uczniowie tej szkoły w towarzystwie kierownika zwiedzali Wystawę dwa razy.

Mianowany przez Wysoki Wydział krajowy nauczycielem tej szkoły Władysław Szybiński został przydzielony do niższej szkoły rolniczej w Horodence, natomiast zamianowany 15. października 1894 Józef Pawłowski, który po skończonym kursie 29. kwietnia b. r. za zezwoleniem Wysokiego Wydziału krajowego udał się do Jeny. celem dokończenia tam nauk w tamtejszym wyższym Zakładzie naukowym, gdzie dotychczas pozostaje.

Fachowy nauczyciel i kierownik tej szkoły Jan Górski, oprócz udzielania nauki w szkole, był używany w sierpniu i wrześniu w r. 1893 do objazdek na rachunek c. k. Towarzystwa gospod. galicyjskiego i c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego we wschodniej i zachodniej Galicyi, w celu pouczania włóścian, tak teoretycznie, jak i praktycznie uprawy lnu i wyprawy włókna, z którego sprawozdanie Wysokiemu Wydziałowi krajowemu w swoim czasie przedłożył. W zimie zaś miewał wykłady na zebraniach włóścian, zainicyowanych przez Oddział Towarzystwa pedagogicznego w Gródku i Czerlanach.

W roku 1895 w lipcu i sierpniu był wysłany kosztem subwencji rządowej przez c. k. Towarzystwo gospod. galic. na kursa rolnicze i uprawy lnu do szkół rolniczych w Trutnowie i Friedlandzie w Czechach i Schönbergu na Morawie w celu przyswojenia sobie niektórych wiadomości dotyczących uprawy lnu i wyprawy włókna lnianego metodą belgijską. Następnie od połowy sierpnia do połowy października objeżdżał różne miejscowości w rejonie c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego i c. k. Towarzystwa gospod. galicyjskiego, w celu pouczania poprawnej wyprawy lnu i czesania włókna, z czego także sprawozdanie Wysokiemu Wydziałowi krajowemu przedłożył.

W czasie jego nieobecności kierował robotami na polu szkolnem i nadzorował uczniów Wojciech Półchłopek, którego Wysoki Wydział krajowy w r. 1894 w charakterze praktykanta-instruktora do tejże szkoły przyjął racyj.

Z Dyrekcyi kraj. szkoły uprawy i wyprawy lnu

w Gródku 20. października 1895

Jan Górski w. r.

Z drukarni W. A. Szykowskiego Lwów, ulica Kopernika 1. 5.